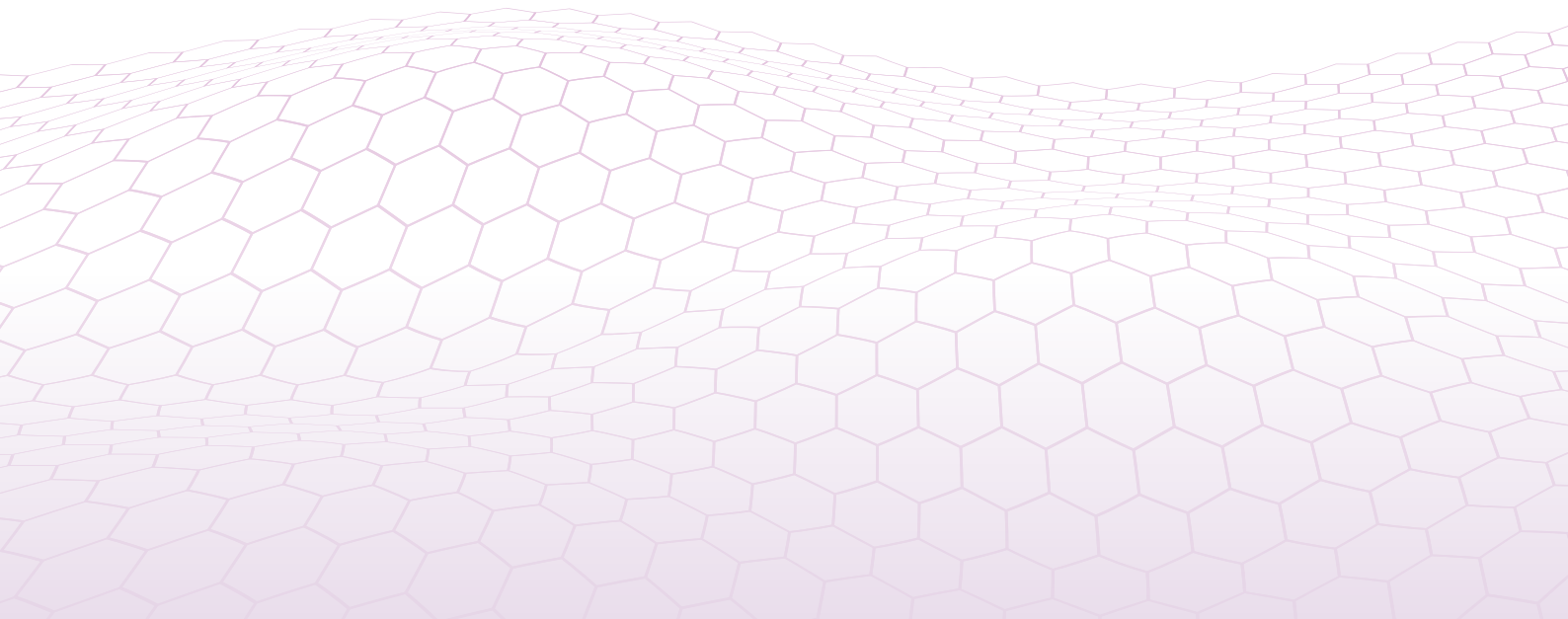
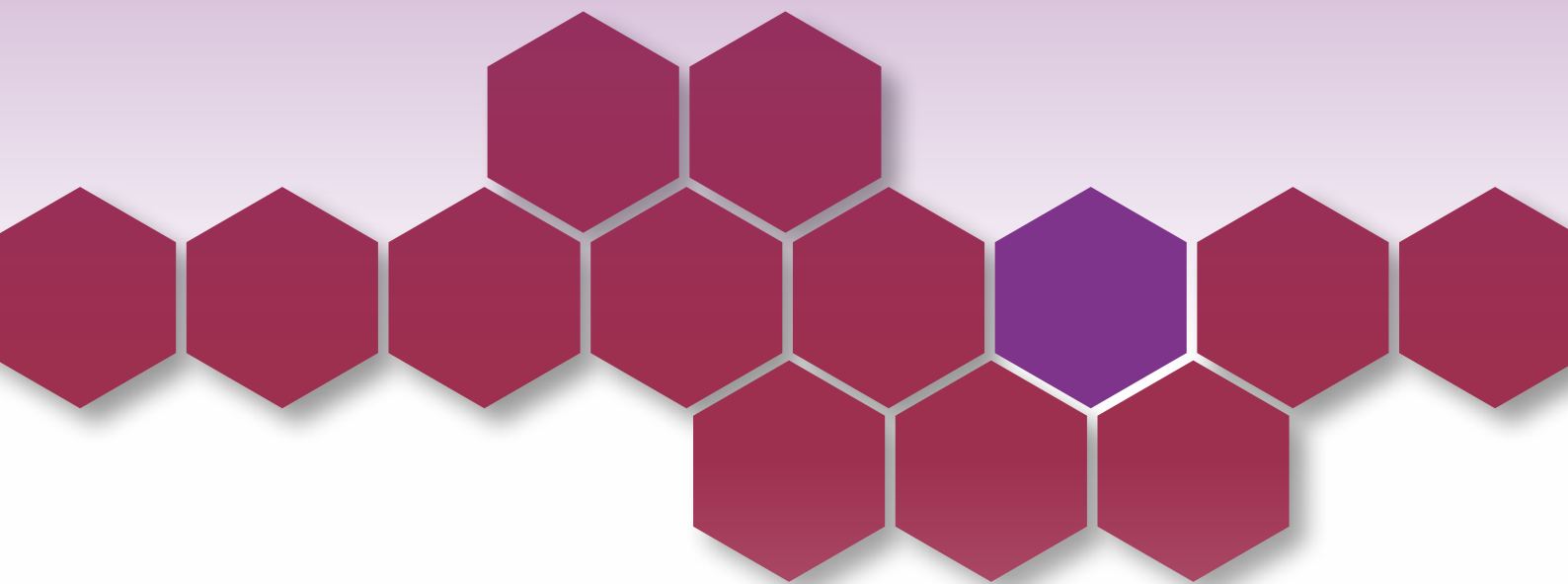

Diagnòstic sobre les violències de gènere contra activistes feministes en l'àmbit digital

Crèdits

Direcció del
projecte

Fondo de Mujeres

Recerca i elaboració
del diagnòstic

Diana Morena-Balaguer
Gloria García-Romeral
Mar Binimelis-Adell (Coord.)

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

Correcció del català

Torsitrad

Diseny i maquetació

Rita Sardà Cardoner

Amb la
col·laboració de

 **Generalitat
de Catalunya**

 **Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament**

ISBN

978-84-124050-7-1
Servei de Publicacions de la UVic

El contingut d'aquesta investigació és responsabilitat exclusiva de Calala Fondo de Mujeres i l'equip de recerca i elaboració del diagnòstic (UVic-UCC) i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'ACCD.

Índex

01	Introducció
1.1	Presentació
1.2	Objectius
1.3	Marc legal
02	Marc teòric i perspectiva d'anàlisi
03	Metodologia
3.1	Etnografia virtual i anàlisi de contingut de les xarxes socials
3.1.1	· Selecció de la mostra
3.1.2	· Composició de la mostra
3.1.3	· Procediment de recollida de dades
3.1.4	· Limitacions
3.2	Entrevistes
04	Exposició de resultats
4.1	Anàlisi temàtica
4.1.1	· Explicació de les categories detectades
4.1.2	· Les temàtiques que desencadenen agressions
4.1.3	· Estudi del vincle entre el compte agressor i les persones agredides
4.2	Anàlisi temporal
4.3	Anàlisi dels comptes agressors
4.4	Tipologia de l'agressió
4.5	Estratègies de resposta
05	Conclusions
06	Bibliografia citada
07	Annexos
Annex A	Perfils de Twitter analitzats
Annex B	Fitxa d'anàlisi Twitter i llibre de codis
Annex C	Persones entrevistades

1

Introducció

1.1 Presentació

Aquest informe presenta un diagnòstic sobre les **violències de gènere contra activistes feministes en l'àmbit digital**. Vol ser una eina per entendre com es produeixen aquestes violències, quines característiques presenten i com es relacionen amb el context específic en què se situa la proposta, a Catalunya, entre els anys 2020 i 2021, en un temps profundament marcat per la pandèmia.

Partim d'una concepció àmplia de les **violències de gènere** que inclou el conjunt de violències que es deriven del sistema cisheteropatriarcal i que es dirigeixen a persones per raó de la seva posició de gènere, la seva identitat de gènere, la seva expressió de gènere o la seva orientació sexual. Totes aquestes formes de violència poden produir-se al mateix temps que les violències polítiques o els atacs a l'expressió a l'esfera pública, com passa quan tenen lloc en línia o a les xarxes socials. El seu impacte, lluny de ser merament individual, té implicacions en l'àmbit social: busca discriminar determinats grups i limitar la seva participació en l'àmpli espai de comunicació i debat col·lectiu que es produeix a les xarxes.

Les **violències de gènere en l'àmbit digital**, enteses com aquelles violències de gènere que es donen en línia a les xarxes socials i altres espais digitals, són un fenomen extens i preocupant. Els estudis a gran escala realitzats en l'àmbit internacional mostren la gravetat del problema. [L'informe publicat pel FRA \(2014\)](#) posa en relleu que un 11% de les dones de més de 15 anys a Europa ha rebut comunicacions digitals (correus electrònics, SMS o de xarxes socials) que consideren ofensives sexualment o inapropiades. Altres recerques exposen com les violències de gènere en l'àmbit digital tenen conseqüències molt significatives, i que van en augment per a dones i nenes que cal seguir estudiant ([EIGE, 2017](#); [Nacions Unides, 2018](#)). El seu abast i els efectes en altres col·lectius discriminats per motius de gènere, com, per exemple, el cas de la comunitat trans, són aspectes que encara no han estat pràcticament abordats. Això no obstant, arran del creixent i greu fenomen d'agressions homòfobes que ha tingut lloc al llarg de l'any 2021 a l'Estat Espanyol, amb episodis com l'assassinat del jove Samuel Luiz, associacions, activistes, alguns partits polítics i amplis sectors de la ciutadania demanen posar el focus d'atenció, precisament, en els discursos discriminatoris que s'amplifiquen i reproduïxen a les xarxes ([Aduriz, 2021](#)).

L'anonimitat, la facilitat per difondre un missatge, la velocitat de transmissió i la possibilitat de fer-ho en tot moment —les 24 hores dels 7 dies de la setmana—, així com la dificultat per aturar un moviment de publicacions, controlar-ne la difusió o esborrar-les, són **característiques pròpies dels espais digitals** que determinen les for-

Introducció

mes de violència que s'hi donen. D'una banda, aquestes característiques amplien les possibilitats de revictimitzar col·lectius que ja pateixen violència fora, connectant ambdós espais i superposant les violències. De l'altra, són aprofitades per agredir i assetjar de manera específica. Així, es produeixen formes d'atac pròpies dels espais digitals, com ara la fustigació o l'enviament reiterat de missatges ofensius d'una persona o d'un grup cap a una víctima, l'*stalking*, el *fraping*, el *gaslighting*, el *grooming*, el *sealioning* o la difusió no consentida d'imatges o informacions privades, entre d'altres.

Els canvis ràpids en l'espai digital i l'encara incipient regulació d'aquest àmbit, així com l'escassetat de dades i anàlisis, dificulten abordar el problema en tota la seva amplitud. No fer-ho comporta que, massa sovint, es toleren agressions i es perceben com a fets aïllats, desvinculats els uns dels altres. Cal abordar la qüestió en la seva dimensió social i estructural, i entendre que afecta drets fonamentals de les persones.

Vinculat amb aquesta vulneració de drets fonamentals, les poques recerques realitzades en el nostre context mostren que les **violències en l'àmbit digital específicament dirigides contra activistes feministes** són freqüents. L'informe publicat per Calala. Fondo de Mujeres ([Calala, 2020](#)) conclou que un 82,61% de les activistes participants en l'estudi han estat afectades per violències digitals i el 65,21% han estat violentades a Twitter. Un altre aspecte que es posa en relleu és que un patró freqüent que desencadena els atacs és emetre missatges i opinions polítiques (81,52%), publicar opinions crítiques amb la violència masclista o sexual (68,48%) o criticar persones o entitats contràries als drets de les dones (60,33%) ([Calala, 2020](#)). Per la seva part, el treball elaborat per Antígona ([2019: 31](#)), tot i que no es dirigeix específicament a analitzar les violències rebudes per activistes, presenta xifres igualment colpidores. L'informe subratlla que aquelles enquestades que tenen rellevància pública pateixen un increment en la intensitat d'algunes de les violències rebudes en l'àmbit digital respecte al total de la mostra. Aquestes violències responen, per tant, a un moviment contrafeminista ([Meyer & Staggenborg, 2006](#); [Bonet-Martí, 2020](#)) en el sentit que es produeixen quan aquestes persones emeten les seves opinions i, en concret, quan aquestes opinions estan vinculades a qüestions de gènere. De l'altra, en aquests atacs hi ha un component de misogínia ([Bonet-Martí, 2020](#)), en el sentit que són atacades pel seu gènere.

Quan altres eixos de desigualtat —com ara l'origen, les diferències ètniques o religioses o altres expressions relacionades amb el gènere més enllà de ser dona— intervenen i s'entrecruen amb aquests elements, la qüestió pren complexitat. L'informe

Introducció

Las violencias machistas en línea hacia activistas, coordinat per Calala, conclou que “la discriminación es interseccional y sexista, así se va agravando según se suman condiciones, raciales, binarias, moralistas y generacionales” (2020: 17), i determina que cal seguir aprofundint en la seva anàlisi des d’una perspectiva **interseccional**. A aquesta mateixa necessitat apunten iniciatives desenvolupades en altres contextos ([Hackworth, 2018](#); [Skjerve, Giannoumis i Naseem, 2016](#)). El recurs Troll Patrol (2018), d’Amnistia Internacional, que analitza milers de tuits que esmenten 778 dones polítiques o periodistes del Regne Unit i els Estats Units, permet afirmar que les dones racialitzades (negres, asiàtiques, llatines i mestisses) tenen un 34% més de probabilitat de ser atacades en piulades violentes, abusives o problemàtiques que la resta. En concret, les dones negres són especialment vulnerables i les possibilitats de rebre una agressió via Twitter s’incrementa per a elles fins a un 84%.

En aquesta diagnosi, mirarem de contribuir al coneixement sobre la qüestió a Catalunya i ampliar la comprensió de com funcionen els espais digitals des d’una perspectiva feminista i interseccional. Analitzar les violències de gènere en l’àmbit digital en el **context de la Covid-19** és pertinent i rellevant: vivim vides fortament intervingudes per la tecnologia. Aquesta tendència, en termes generals, ha guanyat espai durant la pandèmia de la Covid-19 arreu del món, atès que s’han incrementat les hores d’exposició i l’ús de les pantalles de forma exponencial (UN Women, [2020a](#) i [2020b](#)). En el seu vessant positiu, el fenomen pot servir per connectar grups de suport i generar comunitat en un període crític no només en l’àmbit sanitari, sinó també econòmic i sociopolític. En el vessant negatiu, en un context sociopolític tensat, pot haver incrementat les bretxes en l’accés a Internet (per qüestions de gènere, culturals, de classe...) ([Ananías i Vergara, 2019](#); [Valencia, Nateras, Bruno i Storm, 2021](#)), s’han pogut limitar les condicions de participació en el fòrum de debat (en un moment en què l’accés als espais públics ha estat reduït) i pot haver tingut encara més repercussions en les violències de gènere en l’àmbit digital de les que ja s’estaven produint. En aquest sentit, algunes dinàmiques poden haver-se modificat o incrementat a l’espai digital, un espai on es reproduïxen, amplifiquen o modifiquen —segons el cas— gran part dels debats públics i discursos que sostenen les desigualtats i les discriminacions.

Introducció

1.2 Objectius

Objectiu general

Entendre com es produeixen les violències de gènere contra activistes feministes en l'àmbit digital i quines característiques presenten durant el marc temporal del període de la pandèmia Covid-19.

Objectius específics

- Analitzar el perfil de les persones que reben les agressions.
- Identificar les característiques de les violències de gènere en l'àmbit digital: determinar com són, a quines temàtiques específiques responen i quin és el desencadenant.
- Identificar quins eixos de desigualtat interseccionen en el contingut dels atacs.
- Analitzar els perfils de les persones agressores.
- Observar els elements contextuals que determinen la variació en el nombre d'atacs en el temps.
- Recollir les estratègies de resposta i resistència desenvolupades contra les violències de gènere en l'àmbit digital.

1.3 Marc legal

La legislació que regula els delictes tecnològics no té en compte les violències de gènere, i no és fins fa molt poc que la legislació catalana sobre violències masclistes n'ha establert l'especificat i ha reconegut l'àmbit digital com un espai més on es desenvolupa i exerceix violència. En aquest apartat veiem quina és la seva regulació en l'àmbit legal i quin encaix té en el marc de les violències de gènere.

Les violències en l'àmbit digital s'adrecen i afecten especialment les dones que ja pateixen violències de gènere analògiques, les noies adolescents i les dones amb més visibilitat i rellevància pública o que desafien els rols de gènere (Nyst, 2014). En l'àmbit europeu, és un concepte que encara no està clarament conceptualitzat ni regulat, una situació que fa que la resposta de les autoritats sigui menys efectiva que davant les violències de gènere analògiques. Al mateix temps, es considera que és un tipus de violència contra les dones que té conseqüències molt significatives i, per tant, s'encoratja els estats membres a legislar i elaborar polítiques públiques que reconeguin aquest problema (EIGE, 2017b).

En el marc normatiu espanyol, la Llei Orgànica 1/2004 defineix la violència de gènere com la violència exercida contra dones exclusivament quan l'agressor és o ha estat la seva parella. A Catalunya, la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violèn-

Introducció

cia masclista, incorpora canvis rellevants en termes conceptuals i n'amplia el terreny d'actuació i les formes de violència més enllà de l'àmbit de la parella al familiar, laboral, social i comunitari. Altres formes de violència de gènere, com les derivades de la identitat de gènere o l'orientació sexual, queden recollides en un marc diferent, a la Llei 11/2014, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals, i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia ([Coll-Planas, Rodó-Zarate i García-Romeral, 2021](#)). Recentment, a Catalunya s'ha modificat la Llei 5/2008 i, entre altres novetats —incorpora conceptes com la interseccionalitat i fa referència explícita a la realitat de nenes, adolescents i persones transgènere—, s'introdueix la regulació de les violències digitals (Llei 17/2020).

Les violències en l'àmbit digital es defineixen en aquesta Llei 17/2020 com tots aquells "actes de violència masclista i misogínia en línia comesos, instigats, amplificats o agreujats, en part o totalment, amb l'ús de tecnologies de la informació i la comunicació" (Llei 17/2020). S'entén, per tant, que no són només una forma d'exercir la violència, sinó que l'àmbit digital és també un espai de relació que té una complexitat específica. Entre altres pràctiques, aquesta regulació inclou "el ciberassetjament; la vigilància i el seguiment; la calúmnia; els insults o les expressions discriminatòries o denigrants; les amenaces; l'accés no autoritzat als equips i comptes de xarxes socials; la vulneració de la privacitat; la manipulació de dades privades; la suplantació d'identitat; la divulgació no consentida d'informació personal o de continguts íntims; el dany als equips o canals d'expressió de les dones i dels col·lectius de dones; els discursos d'incitació a la discriminació envers les dones; el xantatge de caràcter sexual per canals digitals, i la publicació d'informació personal amb la intenció que altres persones agredeixin, localitzin o assetgin una dona" (Llei 17/2020).

En general, i com assenyala la jurista Carla Vall en l'entrevista realitzada a propòsit d'aquesta recerca: "La resposta global tendeix a minimitzar l'impacte de les violències masclistes en línia, culpabilitza les dones, actua de manera lenta i amb desconeixement del funcionament de les noves tecnologies. Hi ha dificultats per preservar les proves i es tendeix a carregar el pes de l'aportació a les dones."

2

Marc teòric i perspectiva d'anàlisi

Per abordar les violències de gènere, partim d'una definició no binària que adopta una aproximació àmplia i incorpora la violència que pateixen les dones per la seva posició de gènere en el sistema patriarcal, però també considera el gènere com un sistema inherentment violent que té múltiples dimensions (Dunn, 2020). En aquest sentit, la **violència masclista**, la que s'exerceix sobre les dones pel fet de ser-ho, seria un **tipus de violència de gènere** entesa com un concepte més ampli que també inclou la imposició d'una posició i una identitat de gènere en funció del sexe; la negació i patologització de les corporalitats que no encaixen en la lògica binària sexista i de les identitats de gènere no normatives; l'estigmatització de les expressions de gènere no normatives, i la lesbofòbia, l'homofòbia i la bifòbia, entre d'altres (Wirtz et al., 2018; Dank et al., 2014; Duncan, et al., 2014).

Les **violències de gènere en l'àmbit digital** impliquen particularitats que, de vegades, són específiques dels mitjans digitals. En altres ocasions, serveixen per amplificar allò que passa analògicament o tenen continuïtat més enllà de les xarxes (Freed et al., 2017; Khoo, Robertson i Deibert, 2019). A banda de les formes d'agressió en l'àmbit digital que s'han esmentat a la introducció —com ara enviament de missatges ofensius i difusió d'imatges o informacions privades, i pràctiques ofensives com *stalking*, *fraping*, *gaslighting* o *grooming*— (Dunn, 2020), n'explica altres més detalladament. Per al treball que presenta aquest informe, són particularment rellevants, pel fet que són les més habituals contra l'activisme feminista, les següents formes de violències de gènere digitals:

- **L'assetjament**, que consisteix a fer servir les eines tecnològiques per intimidar, molestar, avergonyir i fer mal. Quan pren la forma d'una agressió de gènere, està sexualitzat o reforça els rols de gènere (Henry i Powell, 2018). Pot ser puntual o extens en el temps i el poden exercir tant persones conegudes com desconegudes per la víctima (Amnistia Internacional, 2018; Gurumurthy, Vasudevan, Chami i Mahesh, 2019; Massanari, 2017). D'altra banda, tant el pot perpetrar una persona com un grup. Amb referència a l'assetjament en grup, cal considerar que Internet proporciona les eines perquè col·lectius de persones s'organitzin i coordinin en una *xarxa fluixa* contra comptes d'individus o temes concrets, com ara el feminisme o l'antiracisme (Marwick i Kaplan, 2018). Alguns estudis apunten que aquesta forma de violència digital es dona freqüentment entre persones amb lideratge o presència pública (Ananías y Vergara, 2019; Calala, 2020; Inter-Parliamentary Union, 2016; Iyer, Nyamwire i Nabulega 2020), com ara activistes, polítiques, acadèmiques o periodistes.

Marc teòric i perspectiva d'anàlisi

- **Les amenaces i la intimidació** són molt freqüents, tant, que fins i tot s'han arribat a normalitzar en les formes de comunicació en línia ([Wilk, 2018](#)). Una multiplicitat d'informes i investigacions han analitzat com opera aquest tipus de violència de gènere en l'àmbit digital amb dones periodistes ([Barton i Storm, 2014](#)), acadèmiques ([Veletsianos et al., 2018](#)), polítiques i activistes en defensa dels drets humans ([Amnistia Internacional, 2018](#)), que s'enfronten, entre d'altres, a amenaces de violació i de mort, sobretot si parlen o escriuen sobre qüestions de gènere ([Dunn, 2020](#)).

- **Els insults i les desqualificacions.** Aquestes dues pràctiques són àmplies, es poden barrejar entre elles i n'inclouen una diversitat d'altres de més específiques. Per la seva rellevància en aquesta recerca, cal destacar-ne el **sealioning**, una pràctica d'assetjament en què l'agressor incomoda o molesta amb preguntes malicioses revestides de falsa ignorància i formes educades sense que hi hagi un interès real en la resposta i amb la intenció de desgastar la paciència. La pràctica és sovint perpetrada per un grup que actua de manera coordinada ([Johnson, 2017](#); [Malki, 2014](#)). El **mansplaining**, per la seva part, també l'hem pogut identificar com a habitual en les violències en l'àmbit digital analitzades. El neologisme es fa servir per designar l'ús de llenguatge paternalista dels homes cap a les dones, habitualment emprat quan ells consideren que poden explicar millor que elles el mateix relat o fenomen. La recerca de [Koc-Michalska, Anya Schiffrin, López, Boulianne i Bimber \(2021\)](#) conclou que Twitter és una xarxa especialment procliu a aquesta pràctica que afecta en gran manera dones joves, amb estudis superiors i d'esquerres; així, quan expressen les seves opcions, opinions i sabers en públic, poden ser rastrejades i atacades per homes que consideren que tenen més coneixements que no pas elles.

Les violències de gènere en l'àmbit digital estan alimentades per discursos ideològics que impulsen l'**antifeminisme** i que, en el nostre context, han estat analitzats per [Jordi Bonet-Martí \(2020, 2021\)](#). L'antifeminisme s'entén com un moviment organitzat a partir d'un argumentari ideològic d'oposició i contraposició a l'activisme feminista, és a dir, contra aquelles idees, polítiques i persones que l'integren. Per tant, seria un moviment reaccionari a l'activisme que opera en el ciberespai on les activistes s'apropien de la tecnologia com a instrument per organitzar-se i per generar comunitats i nous espais de participació que resulten centrals per a moltes de les iniciatives i formes d'actuació dels moviments feministes actuals ([Cruells, Hache i Vergés, 2018](#)).

L'antifeminisme va transformant els seus discursos i pràctiques en consonància amb els canvis que es produeixen en el context social i històric, i això es reflecteix a les

Marc teòric i perspectiva d'anàlisi

xarxes. Tot i aquesta plasticitat, l'antifeminisme conté, com a base, àmplies dosis de misogínia (aversió cap a les dones) i masclisme (actitud i comportament que respon a la creença que l'home heterosexual és superior) (Bonet-Martí, 2021), conceptes que, per més que en la teoria puguin ser diferenciats, com recullen Bonet-Martí (2021) i Lamoureux (2019), a la pràctica es barregen en les seves manifestacions.

Versionant per a la nostra anàlisi la classificació de les perspectives teòriques i dels debats actuals sobre l'antifeminisme que proposa Bonet-Martí (2021), i d'acord amb el que també hem observat en la realització de la nostra pròpia recerca, les violències de gènere en l'àmbit digital s'alimenten de discursos antifeministes que parteixen de:

- El nacionalisme o els moviments religiosos, que consideren que el feminisme corromp els valors propis i tradicionals d'una cultura o religió.
- El masculinisme, allò que Marwick i Caplan anomenen "manosphere", que s'empara en el discurs de la misàndria (el sentiment que els homes estan sent agredits) (Marwick i Caplan, 2018).
- El postfeminisme, que defensa que les reivindicacions feministes ja han deixat de tenir sentit pel fet d'haver-se aconseguit una suposada igualtat.
- El ciber-antifeminisme, contrapart del ciberfeminisme, que té com a objectiu que les xarxes socials siguin espais hostils per al feminisme (Engler, 2017).
- La "intersecció d'odis", terme amb què Bard, Blais i Dupuis-Déri (2019) anomenen el discurs que es produeix quan convergeixen elements de gènere i factors identitaris o característiques particulars, com ara la religió, l'ètnia, l'estatus de migrant o refugiat, elements capacitistes i de diversitat funcional, la classe social, l'edat, l'aparença física, la llengua, etc.

Les **interseccions** esmentades al punt anterior disparen les probabilitats que una persona o grup rebi violències de gènere en l'àmbit digital (Awan i Zempi, 2016; Dietze i Roth, 2020). Els informes mostren que les dones —com seria també el cas d'altres grups discriminats per motius de gènere), si pateixen simultàniament diversos eixos de desigualtat, s'enfronten a taxes significativament més altes d'assetjament i atacs en línia que s'orienten tant al seu gènere com a altres factors de diferenciació (Amnistia Internacional, 2018; Gurumurthy, Vasudevan, Chami i Mahesh, 2019; Driscoll 2020). La perspectiva interseccional adoptada en aquest estudi serveix per abordar de forma complexa el funcionament del poder en plantejar que totes les persones estem sotmeses a aquestes interseccions que creen experiències viscudes úniques d'opressió i privilegis.

3

Metodologia

Per desenvolupar l'estudi, s'han fet servir dos mètodes. D'una banda, s'han recollit dades mitjançant tècniques qualitatives pròpies de l'etnografia virtual i s'ha elaborat una anàlisi de contingut de la xarxa social Twitter, posant l'accent en aquells discursos en els quals els elements de gènere s'entrecreuen amb altres eixos de desigualtat (com ara l'origen, la classe social, la raça o la diversitat cultural i religiosa). De l'altra, s'han realitzat entrevistes semiestructurades a persones clau identificades a partir de l'etnografia virtual a raó de la seva expertesa o pel fet que se situen específicament en aquestes interseccions.

3.1 Etnografia virtual i anàlisi de contingut de les xarxes socials

Un informe previ de [Calala \(2020\)](#) mostrava que un 82,61% de les enquestades havia patit violències en l'àmbit digital, i concretament el 65,21% havien estat violentades a Twitter, una xarxa social especialment emprada per compartir opinions polítiques i dur a terme tasques d'activisme. Aquest informe coincideix amb estudis coetanis que denuncien que el mateix disseny i dinàmiques d'ús de Twitter esdevenen elements clau en les violències en l'àmbit digital. Les formes pròpies de Twitter, que demanen construccions lexicogramaticals breus i adversatives, fomenten la proliferació de discursos d'odi contra les dones i altres col·lectius discriminats per qüestions de gènere que ocupen aquest espai ([Núñez-Puente i Fernández-Romero, 2018](#)). Per tots aquests motius, s'ha decidit centrar l'observació en la xarxa social Twitter.

3.1.1 Selecció de la mostra

Atès que Twitter és una xarxa social que es basa en la interacció entre els seus usuaris, s'ha emprat la tècnica de la "bola de neu" (sense intervenció de les persones participants) per seleccionar els perfils que conformen la mostra. Per fer-ho, durant l'anàlisi de cada perfil es registraven altres usuàries amb les quals la persona observada interactuava i se les seleccionava en funció del seu perfil i la seva representativitat en la mostra total. Si bé en una primera fase en la recollida de dades la llista de perfils recollits era molt extensa, posteriorment es va delimitar el nombre total de perfils que calia estudiar a 50 (vegeu l'annex A) per poder-ne fer una anàlisi en profunditat.

3.1.2 Composició de la mostra

En la selecció de la mostra, s'han inclòs diferents tipus d'usuàries, des d'activistes feministes amb capacitat d'influència elevada i gran nombre de seguidors, fins a d'altres amb influència reduïda o nul·la i amb pocs seguidors per observar quines dinàmiques i patrons de violència diferencials o similars presenten.

Metodologia

Els perfils analitzats d'activistes feministes a Twitter han estat agrupats en diverses categories en funció de com es presenten a les xarxes i com les fan servir (vegeu la taula 1). En aquest sentit, la primera de les categories d'anàlisi recull els comptes de **5 entitats** vinculades amb la defensa dels drets i la vida de les dones. En segon lloc, s'han analitzat els comptes de **4 usuàries que s'han classificat com a periodistes** (persones que es dediquen professionalment al periodisme), **10 polítiques** (persones que es dediquen activament a la política) i **12 expertes** (persones reconegudes en àmbits diversos, com ara acadèmiques, juristes...). Per tant, corresponen a professionals que fan servir les xarxes socials com una extensió o ampliació de tasques professionals que desenvolupen fora de línia o per expressar opinions personals. Tots els comptes analitzats en aquestes tres categories són persones conegudes i identificables per la seva professió més enllà de les xarxes.

D'altra banda, s'han analitzat perfils en què les xarxes socials són l'espai central on es desenvolupa la seva tasca. També hem considerat **2 ciberactivistes**, perfils que entren l'espai cibernètic com a eix vertebral del seu activisme per difondre contingut feminista i "disminuir las desigualdades de género mediante nuevas formas de activismo político e interacción horizontal" ([Sánchez-Duarte i Fernández-Romero, 2017: 896](#)). Finalment, hem analitzat una selecció d'**11 comptes d'usuàries anònimes** de dos tipus: les que romanen desconegudes perquè fan servir un pseudònim a les xarxes i les que, per més que es mostren amb un nom o una imatge que les identifica com a persones particulars fora de les xarxes, no són persones públiques reconegudes. A l'últim, a la categoria "**Altres**" s'han incorporat **6 comptes** que no encaixaven en cap de les categories anteriors, com, per exemple, una humorista i còmica o una cantant.

Taula 1
Taula resum del
total de comptes
analitzats

Entitats	5
Periodistes	4
Polítiques	11
Expertes	11
Ciberactivistes	2
Anònimes	11
Altres	6

Metodologia

3.1.3 Procediment de recollida de dades

S'ha realitzat una recerca manual de totes les piulades publicades dels comptes de la mostra d'anàlisi: s'han llegit les respostes que cada **tuit** generava i s'han sistematitzat en una matriu les agressions identificades. També s'han incorporat a l'anàlisi els **retuits** amb comentari, atès que són una forma potencial d'interacció entre la persona agressora i l'agredida. Com a agressions, s'han comptabilitzat els insults directes, així com altres formes de violentar, com ara el *mansplaining* o *sealioning*. Twitter esdevé una xarxa social on s'elimina la majoria de comunicació no verbal; com a conseqüència, de vegades hi ha comentaris o respostes que tenen un contingut difús i interpretable de formes diferents. En aquests casos, per evitar falsos positius que puguin alterar la mostra, s'ha decidit descartar tots aquells comentaris on l'agressió no sigui clara i evident. Tot i això, quan la persona agredida fa palès el seu malestar, és a dir, quan considera que l'han violentat, sí que s'ha incorporat la dada al corpus d'anàlisi.

Les **agressions ideològiques**, és a dir, que no ataquen directament el compte estudiat però que tuiten comentaris d'odi (sexistes, racistes, xenòfobs, trànsfobs...), han estat analitzades de manera diferenciada d'aquelles de caràcter **personal**. És a dir, aquelles agressions que, per més que articulen un discurs ideològic, ataquen la persona particular a la qual pertany el compte.

En cada cas es recullen dades que fan referència al perfil de les persones agredides, els comptes agressors, la data i el context de la publicació i el contingut (vegeu l'annex B). Pel que fa al contingut, les agressions s'han categoritzat en funció de la temàtica original del tuit publicat per la persona agredida. Això no obstant, en el cas d'agressions particularment significatives, també s'han recollit altres temes introduïts al corpus de l'agressió durant el desenvolupament de la conversa per complementar l'anàlisi de contingut.

3.1.4 Limitacions

La recerca presenta algunes limitacions que explicitem a continuació. D'una banda, el disseny de la investigació ha centrat l'anàlisi en activistes feministes i, per l'estratègia que s'ha seguit en la selecció, la mostra resultant no inclou cap home cis. Per tant, no podem comparar els resultats de l'anàlisi o fer-los extensibles a activistes feministes homes cis amb les dades recollides.

De l'altra, l'anàlisi etnogràfica virtual no inclou les interaccions i agressions que es produeixen per canals privats a Twitter. Dit d'una altra manera, només s'han pogut analitzar les converses, les interaccions i els atacs públics —atès que són els únics que

Metodologia

es poden observar—, mentre que n’han quedat exclosos aquells que es duen a terme mitjançant missatges privats.

Finalment, les opcions de privacitat de Twitter han significat, de vegades, una visualització parcial de les agressions, atès que algunes respostes o retuits amb comentari s’han fet des de comptes d’usuaris que no són públics i dels quals no és possible visualitzar-ne el contingut, si no ets seguidor d’aquell compte concret i, en conseqüència, no s’han pogut incloure en l’anàlisi.

3.2 Entrevistes

De manera complementària, hem realitzat 5 entrevistes en profunditat amb l’objectiu de contrastar les dades obtingudes mitjançant l’etnografia virtual i l’anàlisi de contingut a Twitter. Les persones a entrevistar van ser seleccionades pels seus coneixements en la problemàtica abordada en aquest estudi des de diferents àmbits d’expertesa (acadèmic, legal, treball a les xarxes...). D’altra banda, hem volgut incorporar tant els coneixements específics que cada persona entrevistada podia aportar des del seu camp de treball o acció, com les seves experiències. En diverses ocasions, elles mateixes han patit violències en l’àmbit digital. Amb algunes de les entrevistes, buscàvem donar context a les dades recollides i entendre amb més profunditat com operen les violències de gènere en l’àmbit digital. Altres entrevistes van ser efectuades al tram final de la recerca i ens van permetre contrastar els resultats preliminars de l’etnografia virtual i l’anàlisi de contingut de les xarxes socials. Les entrevistes es van realitzar en línia entre els mesos de maig i setembre del 2021 (vegeu l’annex C).

4

Exposició de resultats

4.1 Anàlisi temàtica

4.1.1 Explicació de les categories detectades

En aquest apartat, es descriuen quines són les temàtiques que concentren les violències de gènere en l'àmbit digital que rep l'activisme feminista i quin n'és el desencadenant. També s'identifiquen els eixos de desigualtat que interseccionen amb elements de gènere als atacs.

En el procés de realització de l'etnografia virtual, on es van detectar un total de **462.281 agressions** (vegeu la taula 2), es va dur a terme un procés inductiu per detectar les categories temàtiques que generaven més atacs. L'anàlisi ha permès identificar diversos temes, com la Covid, el feminisme (s'hi inclouen tant mencions directes al moviment com missatges sobre l'empoderament femení o denúncies sobre comportaments masclistes, agressions, etc.), el transfeminisme, l'orientació sexual, la política, el racisme i els cànons estètics. La resta de temàtiques han estat agrupades sota la categoria "Altres".

Taula 2
Desglossament d'agressions totals per temàtica

Temàtica	Nombre	Percentatge
Covid	56.145	12%
Feminisme	170.636	37%
Transfeminisme	21.653	5%
Orientació sexual	14.430	3%
Política	7.584	2%
Racisme	120.019	26%
Cànons estètics	105	0,023%
Altres	71.709	16%
Totals	462.281	

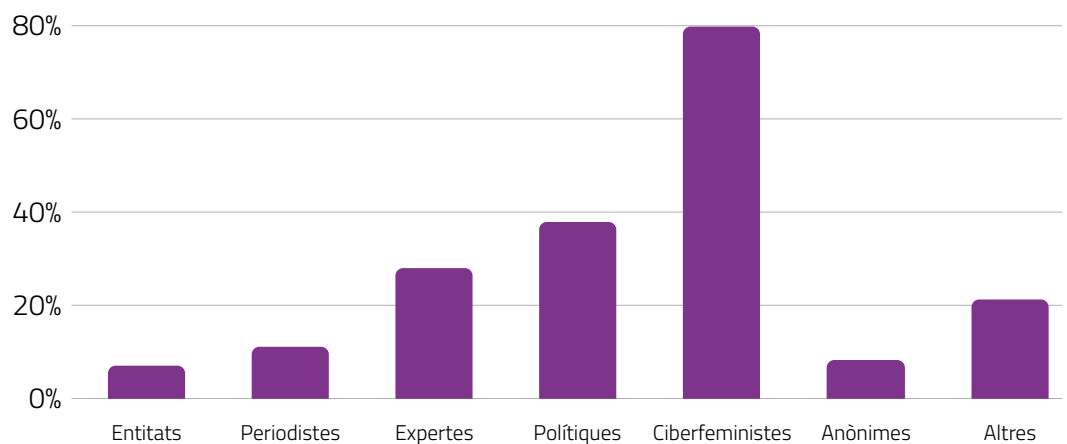
4.1.2 Les temàtiques que desencadenen agressions

Com hem vist a la taula 2, la majoria d'atacs (un 37%, 170.636) van succeir quan les agredides van piular sobre feminisme. Amb tot, el percentatge varia quan considerem les categories de les activistes que les pateixen (vegeu el gràfic 1). Així, per exemple, les usuàries anònimes van rebre un 42% d'agressions per haver escrit sobre temàtiques polítiques i un 8% per haver parlat de feminisme. En el cas de les usuàries polítiques, el percentatge d'atacs rebuts opera en sentit contrari, i només un 2% dels atacs responen a piulades sobre temàtiques polítiques, mentre que un 37% es van produir quan van abordar temes de contingut feminista. Per la seva banda, les usuàries categoritzades com a expertes van rebre un 28% d'agressions arran de piulades sobre feminisme,

Exposició de resultats

mentre que en el cas de les ciberfeministes, aquest percentatge escala fins a un 80%. Així doncs, si bé en el conjunt global observem que el feminisme és el tema principal activador d'atacs, la professió o activitat pública digital de les activistes pot fer variar aquestes dades.

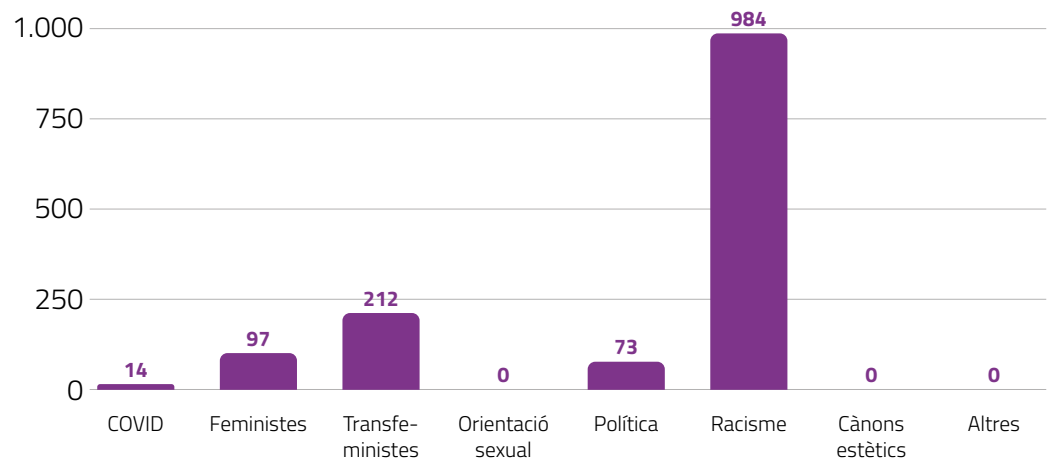
Gràfic 1
Percentatge de tuits sobre feminisme que van generar una agressió, desglossats per categoria

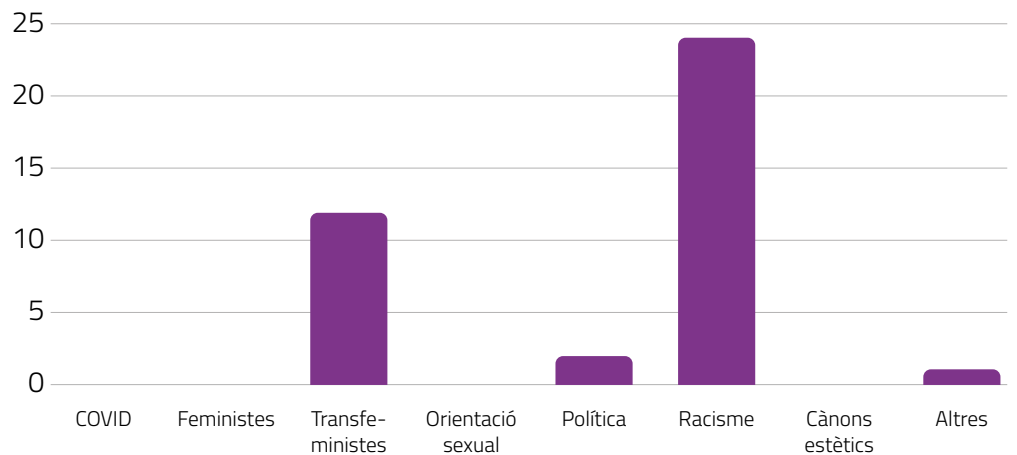
Les piulades sobre continguts racistes constitueixen la segona temàtica que desperta més agressions contra activistes feministes: un 26% de les agressions (120.019) van ser com a resposta a algun tuit que parlava sobre el racisme que hi ha a la nostra societat. A més a més, les agressions tendeixen a incrementar-se en el cas de perfils de dones o entitats que es perceben com a racialitzades. Això queda palès en observar les agressions que reben els comptes de les 5 entitats estudiades. D'aquestes, tres tenen una activitat vinculada de manera estreta amb l'antiracisme i són precisament les que reben més agressions. Destaca especialment el compte d'una comunitat de dones afrodescendents (vegeu el gràfic 2), que va rebre un 64% d'agressions (984) per temàtica racista, mentre que una entitat de defensa de les persones romanís va rebre un 62% d'agressions per la mateixa raó (vegeu el gràfic 3).

Exposició de resultats

Gràfic 2
Total atacs a l'entitat Defensa Dones Racialitzades

Gràfic 3
Total atacs a l'entitat Defensa de Dones Romanís

L'augment de missatges d'odi cap a persones que es perceben com a racialitzades, però, no és exclusiu dels comptes de les entitats, sinó que es repeteix en totes les categories estudiades a l'etnografia. Així, per exemple, quan observem les dades de les usuàries anònimes detectem que generalment els comptes d'usuàries feministes blanques reben entre un 0% i un 3% d'agressions per raons racistes, mentre que els comptes d'usuàries feministes racialitzades van rebre un 19% d'atacs en el mateix període i per la mateixa raó.

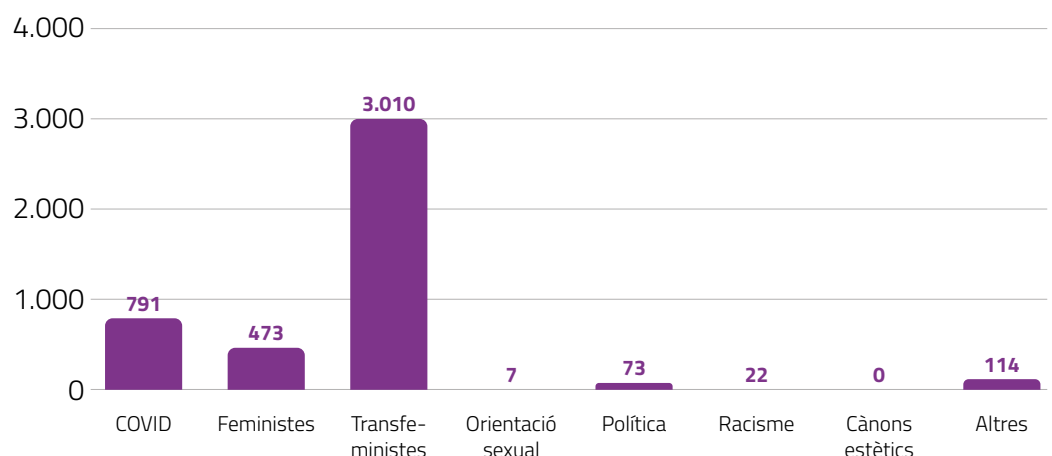
Per altra banda, cal destacar que el discurs polaritzat de Twitter genera, com afirma Ramia Chaoui a l'entrevista realitzada per a la recerca, que moltes de les usuàries racialitzades reben atacs duals: per part de col·lectius d'ultradreta que les identifiquen com a "immigrants" i, simultàniament, d'altres persones racialitzades o amb les quals es comparteix el mateix origen cultural per no representar l'estereotip d'allò que se suposa que hauria de ser la seva identitat cultural/religiosa.

Exposició de resultats

Cal mencionar que quan les usuàries piulen sobre "Altres" temàtiques també reben múltiples agressions, atès que aquesta és la tercera categoria amb més nombre d'atacs (un 16%, 71.709). Aquest fet es pot deure, d'una banda, a la mateixa naturalesa de la categoria: engloba diverses temàtiques i, per tant, és més àmplia i recull més agressions. Alhora, també es detecta que un cop una usuària és identificada com a activista o simpatitzant amb el moviment feminista és objecte d'agressions, independentment de quina sigui la temàtica sobre la qual està piulant.

Piular sobre la Covid va generar, d'altra banda, un 12% (56.145) de les agressions. Aquelles usuàries que van escriure opinions sobre el transfeminisme van rebre un 5% dels atacs totals (21.653), mentre que les mencions a l'orientació sexual (pròpia o d'altres usuàries) van originar un 3% dels atacs (14.430). Amb tot, és important esmentar que piular sobre transfeminisme és un dels principals detonants que fan iniciar els atacs massius i coordinats, tant per part de la comunitat d'ultradreta com de la trànsfoba. Per exemple, la categoria de periodistes (vegeu el gràfic 4) va rebre la majoria d'agressions (un 67%, 3.010 del total) per haver tuitat sobre transfeminisme, mentre que quan van escriure sobre feminisme (11%, 472), política (2%, 73) o racisme (0,5%, 22) gairebé no en van patir.

Gràfic 4
Total d'agressions a usuàries periodistes

Finalment, és important assenyalar que piular sobre els cànons estètics va generar únicament 85 agressions (un 0,023% de la mostra total). Podem atribuir aquest fet a la mateixa naturalesa de la xarxa social davant altres plataformes, com ara Instagram, que dona una preponderància especial a les imatges, o Twitter, que se centra en la comunicació a través de missatges breus de text i, per tant, la imatge física o l'estètica no hi són tan presents.

Exposició de resultats

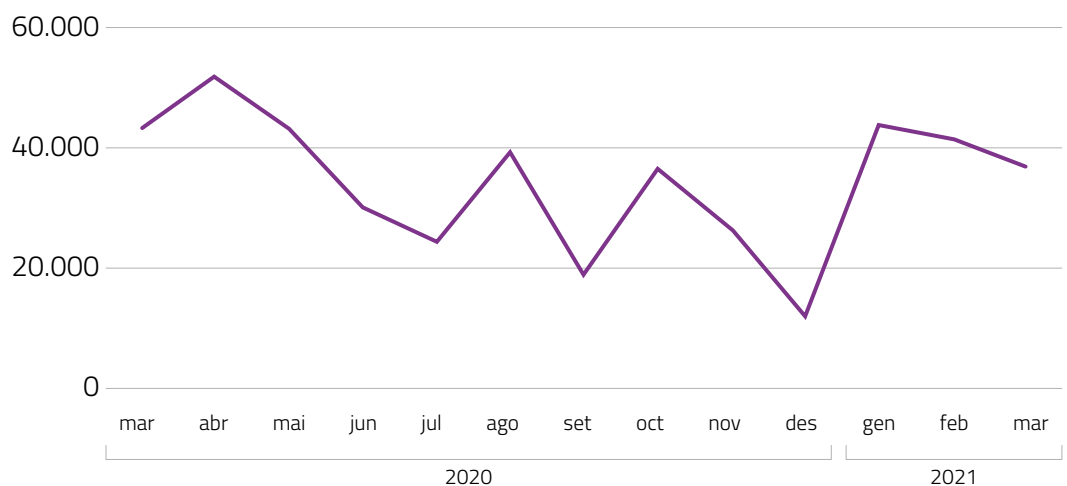
4.1.3 Estudi del vincle entre el compte agressor i les persones agredides

En la mostra estudiada, el compte agressor pertany a algú generalment desconegut per l'agredida fora de la xarxa. Gairebé mai rep resposta o interacció per part de l'agredida i, per tant, podem assumir que la seva relació és unilateral. Aquesta dada mostra que la majoria d'agressions cap a activistes es donen com a mesura correctiva. Dit d'altra manera: qui agredeix sent que domina l'àmbit virtual i quan considera que altres fan servir l'espai d'una manera incorrecta els ha de corregir. De fet, les agressions es produeixen amb més virulència quan les activistes són persones conegudes o reconegudes laboralment en el seu àmbit d'influència, com, per exemple, les dones polítiques en actiu que treballen en departaments d'igualtat, que solen rebre més agressions que les usuàries anònimes.

4.2 Anàlisi temporal

En aquest apartat s'estudia la variació (augment i disminució) d'atacs entre els mesos de març de 2020 i 2021, i s'observen els elements contextuals que emmarquen les alteracions per determinar-ne les relacions.

Gràfic 5
Nombre d'agressions comptabilitzades, distribuïdes per mes

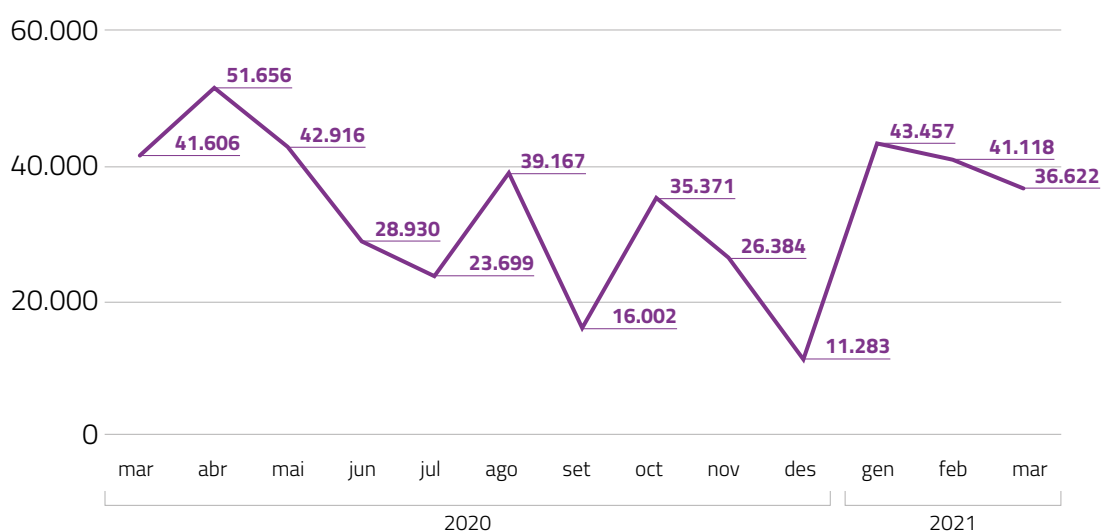

Observades les dades recollides durant el primer any de la pandèmia (vegeu el gràfic 5), es detecta que a la primera onada (entre març i juny de 2020) el nombre d'agressions va ser significativament superior a la resta de mesos. Aquest fet es pot deure tant a l'ecosistema propi de la pandèmia, que ens va obligar a la reclusió total durant aquests mesos i, per tant, va significar un augment de l'ús de les xarxes socials, com al clima de tensió política i sanitària que va generar la difusió d'un discurs extremadament crispat a les xarxes, especialment després de la celebració de la manifestació del 8 de març, Dia Internacional de les Dones. En són un exemple els centenars de piulades

Exposició de resultats

Gràfic 6
Total agressions dirigides a la Ministra del Govern espanyol

que va rebre una ministra del govern aquells mesos (vegeu el gràfic 6), els quals l'acusaven directament "d'assassinar ciutadans" per la celebració d'aquesta manifestació.

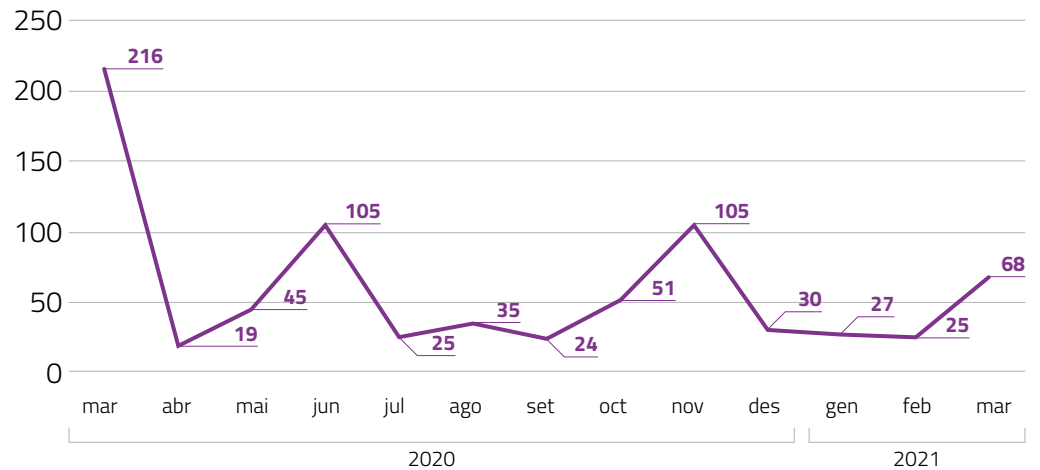

De la mateixa manera, les agressions van augmentar al juliol, quan comença la segona onada; van disminuir al novembre i al desembre amb la fi de la tercera, i es van tornar a incrementar significativament al gener amb l'inici de la quarta onada. Atès que, com hem esmentat, les circumstàncies de la pandèmia de la Covid han generat un trasllat de la vida física a la vida digital, podem assumir que existeix una correlació directa en l'augment de la violència digital contra les dones i la quantitat de temps que agressors i agredides destinen a la seva vida virtual.

Amb tot, hem de mencionar que aquesta és la tendència general de l'anàlisi etnogràfica virtual, però no és aplicable a totes les activistes estudiades. De fet, moltes de les agressions destaquen per la seva tendència en forma de "pics" (vegeu el gràfic 7 com a exemple). És a dir, en molts casos, lluny de detectar-se onades que tinguin correlació amb el context socio sanitari, les agressions es mantenen de manera sostinguda fins que, sobtadament, es dupliquen i tripliquen arran d'una piulada concreta per tornar a normalitzar-se el mes següent.

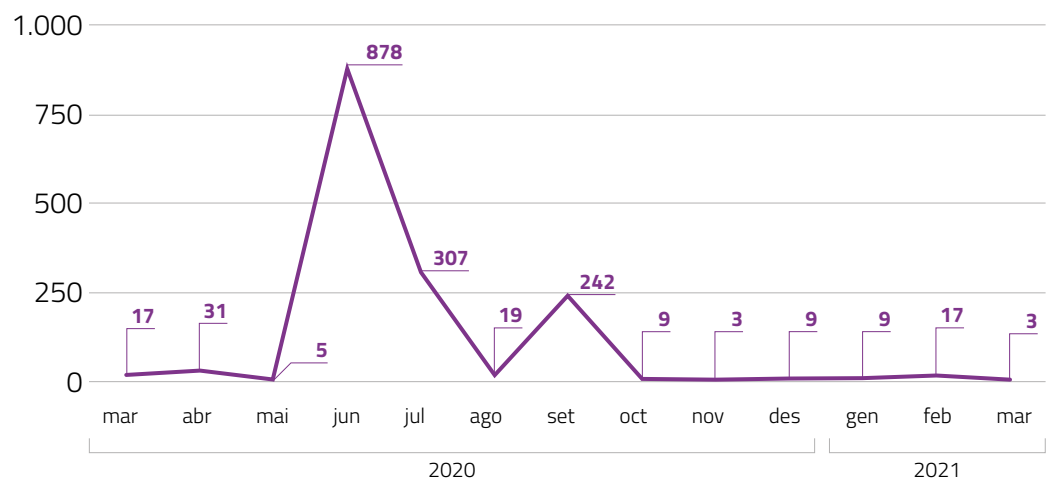
Exposició de resultats

Gràfic 7
Nombre agressions totals a l'escriptora compromesa amb els drets de les persones trans

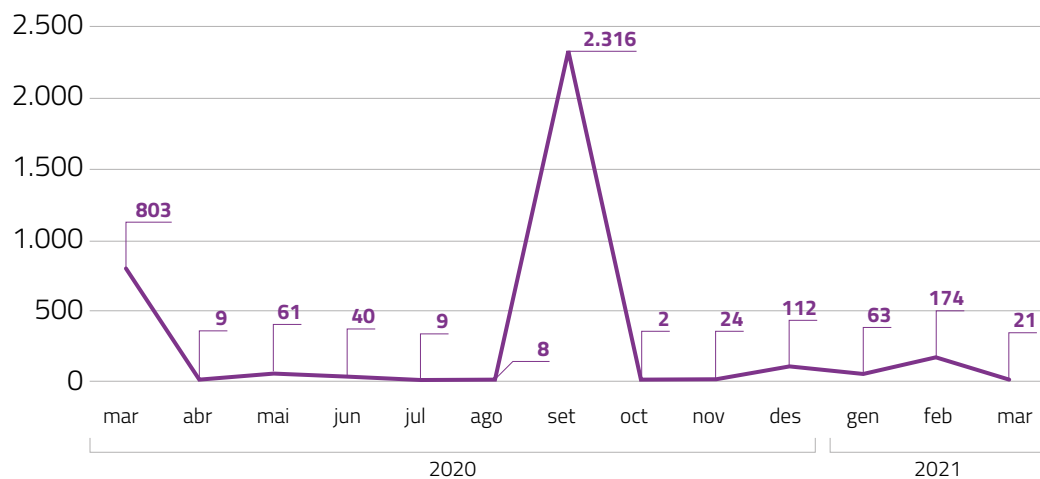
Aquesta dinàmica apunta a allò que Jordi Bonet-Martí, en l'entrevista realitzada per a l'elaboració d'aquest informe, afirma sobre els atacs coordinats, en *jauria*, per part d'una multitud de comptes agressors: aquests atacs col·lectius existeixen com a resposta a alguna declaració que ha realitzat la usuària i, per tant, són agressions reaccionàries, constituïdes amb la voluntat de silenciar el seu discurs. Alguns exemples els podem trobar en l'entitat de dones afrodescendents estudiades (vegeu el gràfic 8), la qual va rebre un atac col·lectiu extrem el juny de 2020 (va rebre 878 agressions davant les 0 que havia rebut al maig) arran d'haver denunciat elements racistes vinculats al producte Conguitos. Un altre exemple és el d'una periodista compromesa amb els drets de les persones trans (vegeu el gràfic 9), qui, en piular que la seva parella havia preguntat els pronoms dels seus estudiants, va ser agredida 2.316 vegades quan el mes anterior només n'havia rebut 8, i al mes posterior en va rebre 2.

Gràfic 8
Nombre agressions a la comunitat de dones afrodescendents

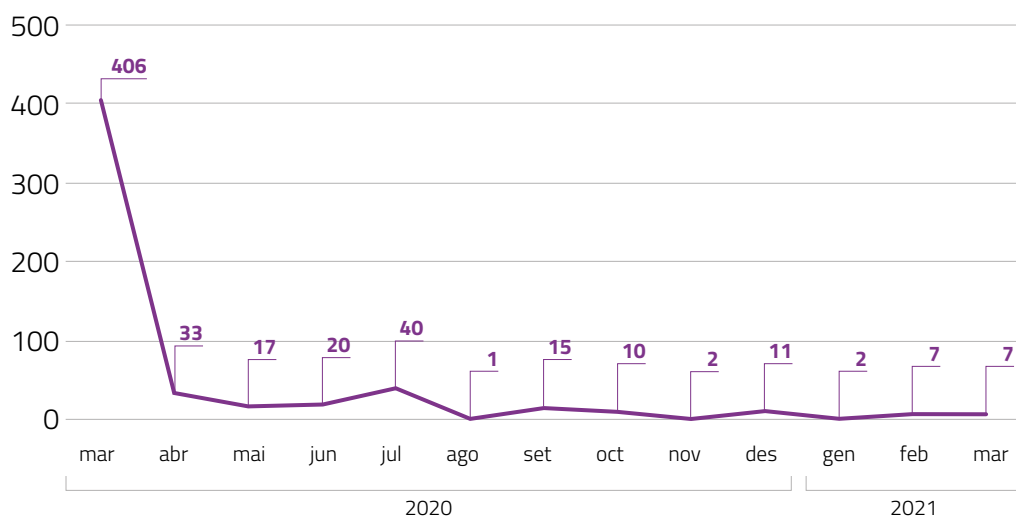
Exposició de resultats

Gràfic 9
Nombre total agressions a la periodista compromesa amb els drets de les persones trans

Un altre factor que genera que la *jauria* detecti objectius és el grau d'exposició pública que l'activista genera en un moment determinat. Com podem veure com a exemple al gràfic 10, quan una periodista va impartir una xerrada feminista a la televisió —i es va convertir breument en personatge públic— va rebre 406 agressions (un 71% de les agressions totals de les quals va ser víctima en total). Aquesta xifra va disminuir radicalment el mes següent, quan va desaparèixer de la mirada pública i només en va rebre 33.

Gràfic 10
Nombre agressions a una periodista que va realitzar una xerrada feminista a la televisió

Finalment, cal observar la correlació entre l'agenda política i l'augment d'agressions. Com s'ha mencionat anteriorment, les piulades sobre la manifestació del 8M van generar un augment dels atacs el març i l'abril de 2020, però també hi ha altres

Exposició de resultats

4.3 Anàlisi dels comptes agressors

moments clau, com ara el debat sobre la Llei Trans¹ el gener i febrer de 2021, o les eleccions catalanes del mateix mes. Per tant, les agressions a Twitter no es troben aïllades del seu context, sinó que habitualment s'estableixen com a eina per continuar l'agressió en els espais privats.

El procés de realització de l'etnografia virtual va permetre conèixer i observar algunes tendències en els comptes que perpetraven les agressions. Seguint el mateix procés inductiu, entre els comptes que atacaven les activistes se'n van seleccionar 8 que ens han permès descriure els perfils i els comportaments més habituals.

Identifiquem 5 tipus de perfils de comptes agressors (anònims d'extrema dreta radical, bots, assetjadors, feministes trànsfobes i dones anònimes transexcloents):

Els més actius són els comptes agressors de perfil **anònim d'extrema dreta radical** (Ferreira, 2019): un usuari/ària que habitualment fa servir consignes i iconografies reminiscents de l'Espanya medieval (amb mencions a "l'Imperi" o a la "Reconquista") o de la religió catòlica. En aquests comptes, també trobem l'ús del logotip de Vox o una imatge de Santiago Abascal com a fotografia de perfil, així com una bandera espanyola constitucional o un cor verd com a elements que acompanyen el nom del perfil. En aquests casos, les agressions s'adrecen especialment a perfils activistes que compten amb una visibilitat pública elevada, com ara les polítiques, amb insults marcadament misògins de l'estil "feminazi" o "zumbada" i de contingut sexual. Les interaccions que estableixen són majoritàriament missatges despectius en els quals conflueixen diferents eixos de discriminació en funció de l'ètnia, la religió, l'orientació sexual o l'aspecte físic de les persones activistes objecte dels atacs. En el cas de perfils d'activistes catalanes, també és habitual que rebin comentaris despectius en relació amb la seva identitat nacional, com ara "catalufa".

Els perfils de les activistes catalanes també reben atacs de comptes agressors que presenten un perfil vinculat a la ultradreta catalana, amb mencions a la "Nació" i el "País". En aquest cas, els seus atacs rauen en la consideració que són "poc dignes" de representar "els valors de la catalanitat" i exigint, per exemple, a una usuària que porta hijab que se'l tregui, perquè "això no es porta a Catalunya".

¹ Avantprojecte de Llei "per a la igualtat real i efectiva de les persones trans i per a la garantia dels drets de les persones LGTBI".

Exposició de resultats

El segon tipus de perfil identificat entre els comptes agressors són els **bots**, usuaris anònims amb noms de perfil que barregen números i lletres a l'atzar, que reproduïxen missatges programats de manera automatitzada. Els resultats indiquen que aquests perfils ataquen activistes segons el col·lectiu al qual pertanyen: per exemple, un dels comptes estudiats agrideix únicament dones feministes racialitzades (des de polítiques fins a periodistes i usuàries anònimes). En aquest cas concret, en els missatges fa servir simultàniament insults racistes i masclistes, així com desqualificacions, com quan pregunta reiteradament a una dona romaní si a ella "le hicieron lo del pañuelo".

En una tercera categoria, apareixen els comptes de tipus **assetjador**. Aquests perfils, que no sempre són anònims, presenten comportaments obsessius amb una activista i la piulen constantment, de vegades responent a tuits de la dona amb insults que no tenen res a veure amb la piulada inicial. A tall d'exemple, una escriptora, traductora i activista pels drets de les persones trans que ha estat estudiada rep constantment agressions per part d'un usuari en particular per estar en contra de la gestació subrogada, fins i tot quan ella està parlant de temes completament allunyats de la qüestió, com ara de traduccions o d'anar al teatre.

Els assetjadors arriben fins i tot a crear perfils secundaris un cop han estat bloquejats per la dona per poder seguir enviant-li missatges. En aquests casos, els insults i menyspreus poden anar acompanyats de missatges d'aparent amor i amistat, com ara "lo que haces por una paguita... Eres capaz de vivir de tu trabajo sin que te regalen nada NOM ACTIVISTA"; "no me puedo creer que me hayas bloqueado NOM ACTIVISTA, pensaba que era tu hater favorito y eres sutil, inteligente y con sentido del humor (o eso pensaba). Te deseo lo mejor, espero que te dieran la ayuda y te vaya muy bien, lo digo en serio".

Les **feministes trànsfobes** (autoanomenades RadFem) són el quart tipus de compte agressor identificat. D'una banda, trobem comptes de persones altament reconegudes, les quals habitualment no agrideixen directament, sinó que el seu paper consisteix a assenyalar activistes transinclusives. Un cop l'han "marcat", la *jauria* se suma a l'atac. Ho il·lustra el cas del conflicte entre una periodista compromesa amb els drets de les persones trans i una jurista transexcloent. En aquella ocasió, la periodista va publicar una notícia que desmitificava la idea que la Llei trans comportaria inseguretat jurídica per a les dones, i la jurista contestava dient: "No conozco a una mujer que tan denodadamente trabaje en contra de los derechos de las mujeres." Just després d'aquest tuit incendiari, la periodista va rebre 10 agressions des de diferents comptes d'usuaris.

Exposició de resultats

Finalment, trobem perfils de **dones anònimes transexcloents**, on són especialment interessants les que amaguen conscientment la seva identitat sota pseudònims i iconografies que fan referència al feminisme de la primera onada, com ara Olympe de Gouges. Cal destacar que és el grup que ataca els comptes d'activistes feministes amb més virulència mitjançant construccions gramaticals que neguen la identitat de les persones trans i que, així mateix, titllen de "traïdores" i "mercenàries" dones transinclusives. És també rellevant observar com el discurs transexcloent té certes sinergies amb el discurs de la ultradreta, tant en les eleccions del vocabulari (les dues categories fan referència a la "paguita") com en la ideologia rere els comptes, atès que molts d'aquests perfils també envien missatges racistes cap a dones racialitzades.

4.4 Tipologia de l'agressió

La major part d'atacs de grups, com ara els comptes agressors de la ultradreta o els de les feministes trànsfobes, succeeixen en forma d'**acció col·lectiva**, com ja ha estat esmentat en els apartats anteriors. Entenem com a acció col·lectiva un atac coordinat, habitualment instigat per un o diversos comptes que tenen reconeixement i veu pròpia dins la seva respectiva comunitat, en el qual desenes, centenars o milers d'usuaris es dirigeixen al perfil d'una activista per assetjar-la, insultar-la, amenaçar-la o riure's d'ella. En aquesta acció solen participar tant usuaris *reals* (amagats sota pseudònim o no) com *bots* (comptes falsos que difonen odi de manera selectiva a Internet). Durant el procés d'anàlisi, s'ha detectat que habitualment els atacs col·lectius es despleguen com a campanya coordinada quan la dona ha fet alguna declaració o acció que el grup considera intolerable i demana castigar-la.

Les **accions individuals** són també habituals, però tenen comportaments diferencials. Per exemple, solen ser usuaris que s'obsessionen amb les activistes i revisen el seu perfil buscant publicacions antigues i intentant trobar una contradicció en el seu discurs o algun aspecte que, segons la seva opinió, mereixi un atac i així assetjar-les. Aquest fet queda palès en el fet que les dones reben de vegades respostes a piulades publicades fa més de dos anys, la qual cosa demostra l'anàlisi exhaustiva i assetjadora que el compte agressor ha fet de la seva activitat. De la mateixa manera, aquestes respostes també poden ser vinculades a l'existència de bots que, en publicar piulades generades per ordinador, a voltes no discriminen la data de publicació de la piulada.

L'anàlisi ha permès identificar que les agressions succeeixen principalment en forma de resposta al tuit original. Així doncs, els comptes agressors tendeixen a atacar fent servir mètodes que no deixen rastre en la construcció de la seva identitat física

Exposició de resultats

o virtual, atès que les piulades en forma de resposta queden amagades al perfil de l'usuari, mentre que els retuits amb comentari passen a formar part del seu corpus a Twitter.

Les agressions, a banda de l'esmentat **assetjament**, contenen **insults i desqualificacions** de gravetat elevada i mitjana, com ara amenaces, en el primer cas, i tècniques com el *sealioning*, en el segon. En canvi, els retuits contenen habitualment **instigacions i desqualificacions** de menys intensitat, especialment *manspleanings*.

Es tracta majoritàriament d'**atacs personals** que, tot i que contenen elements ideològics de fons (racistes, masclistes, homòfobs...), s'adrecen a una persona en concret, a la seva identitat, i el seu contingut no es basa en argumentació o discussió ideològica, sinó en insults, desqualificacions i instigacions a l'agressió de caràcter personal. En el cas de persones o entitats racialitzades o que representen, a raó de les seves característiques personals, expressions de gènere no heteronormatiu, cal sumar els atacs personals als **ideològics**, és a dir, aquelles agressions que no tenen com a objectiu directe insultar l'activista, sinó el col·lectiu del qual forma part. Considerem aquesta agressió igualment d'alta gravetat, atès que és una eina més que els comptes agressors empren per deslegitimar i ocupar els espais privats de les dones amb misatges d'odi. Aquests tuits, a més, agredeixen directament el seu entorn i les poden fer sentir incòmodes, desprotegides, vulnerables i aïllades de la societat, perquè generalment són insults que no són contestats per altres usuaris o usuàries. A tall d'exemple, una feminista decolonial i diputada al Parlament de Catalunya per ECP (XIII legislatura) va tuitar el 3 de gener un article que parlava dels menors no acompanyats i va rebre diversos comentaris com ara "ok, pero a Europa que no vengan" o "son MENAS y, en su mayoría, basura humana, como se pudo ver ayer en Barcelona. Esta gentuza no tiene cabida aquí".

4.5 Estratègies de resposta

Davant d'una agressió, les usuàries reaccionen de manera molt diferent, amb estratègies que passen des d'optar per ignorar l'atac fins a la denúncia pública de l'assetjament o l'agressió rebuda. El tipus de resposta sovint varia en funció de la visibilitat pública de l'activista i el nombre de seguidors, la seva experiència gestionant atacs en línia i la intensitat de l'agressió rebuda.

Davant d'agressions puntuals, les estratègies més habituals són ignorar el compte agressor, silenciar-lo o bloquejar-lo. Aquestes són tres opcions diferents que perme-

Exposició de resultats

ten a les activistes limitar o directament impedir que els comptes agressors interactuïn o puguin posar-se en contacte amb elles.

Quan es tracta d'agressions coordinades en accions col·lectives, que generen múltiples atacs al mateix temps i fan inviable silenciar o bloquejar-les una a una, les usuàries opten sovint per fer temporalment privat el seu compte com a estratègia de protecció. L'ús d'aquesta opció de Twitter permet fer privades les seves publicacions i que només els seguidors (previs al moment de fer el compte privat) puguin veure-les i interaccionar.

Si bé les tres primeres opcions —ignorar, silenciar i bloquejar— poden passar desapercebudes per a la resta, fer el compte privat temporalment sí que fa visible per a tots els usuaris de Twitter que s'ha produït aquest canvi, i és de vegades una manera de fer públic i explicar a les seves seguidores el que està passant.

En el cas de les usuàries que no tenen un perfil públic o que són anònimes, sovint formen part de “minicomunitats” a Twitter i hi interaccionant entre el mateix grup de persones, moltes d'elles conegudes personalment. Aquest perfil d'usuàries no és habitual que rebi atacs, ja que a part de moure's en un cercle petit, la seva activitat a la xarxa és també més reduïda (un nombre de publicacions i interaccions menor amb altres usuaris) per comparació a altres perfils amb més visibilitat i seguidors.

Aquells perfils públics que opten per denunciar públicament les agressions que reben ho fan també de maneres ben diferents: des de qui opta per esborrar parcialment els tuits que han generat l'inici dels atacs, qui repiula els missatges ofensius traient pes a l'atac i intentant assenyalar i ridiculitzar el compte/usuari que emet l'atac, fins a qui fa la denúncia pública per donar gravetat als atacs rebuts i buscar el suport i la solidaritat de la resta d'usuaris i usuàries de la xarxa.

5

Conclusions

Les violències de gènere en l'àmbit digital contra l'activisme feminista són rellevants per la freqüència, la virulència i les conseqüències que comporten sobre una diversitat de persones i grups. En aquest sentit, en aquest informe es confirma allò que han determinat altres recerques realitzades anteriorment en el nostre context ([Calala, 2020](#); [Bonet-Martí, 2020, 2021](#)) i en altres territoris ([Amnistia Internacional, 2018](#), [Gurumurthy, Vasudevan, Chami i Mahesh, 2019](#); [Driscoll, 2020](#)), i amplia l'estudi de les temàtiques a les quals s'adrecen les agressions, la seva mecànica i les característiques de qui hi intervé.

Un aspecte que es posa en relleu al llarg de l'informe és que les violències de gènere en l'àmbit digital s'entrecreuen amb altres eixos de discriminació, fonamentalment el racisme, en una xarxa d'intersecció d'odis. Així, destaca el fet que els perfils d'usuàries que es perceben com a racialitzades concentren molts atacs. Això es dona en totes les categories estudiades (entitats, periodistes, polítiques, expertes, ciberactivistes, anònimes i altres). En la mateixa línia, aquells comptes de persones que s'interpreten com a no heteronormatives són, així mateix, el punt de mira preferent per a qui agredeix.

Quan es piula a Twitter sobre feminisme és quan es produeixen més atacs contra activistes (un 37% de les agressions estudiades). La temàtica següent que més agressions concentra és el racisme (26%). Més enllà d'això, quan el compte de l'activista és identificat com a feminista, pot rebre atacs per diversitat de temàtiques. Destaca el fet que la Covid aparegui com un dels temes de conversa que genera agressions recurrents (12%). D'una banda, l'ampliació d'hores de pantalla i d'Internet que ha suposat la pandèmia com a conseqüència del confinament té com a resultat un increment d'aquestes agressions. D'altra banda, les publicacions de temàtiques vinculades amb la situació sanitària prenen rellevància i són motiu habitual d'atacs que interseccionen amb elements de gènere. Com a exemple, en el cas de polítiques en actiu estudiades en aquesta recerca, el debat sobre la gestió de la Covid-19 conflueix amb qüestions de tipus partidista i desencadena un alt nombre d'atacs. Així, el nombre d'agressions que reben algunes activistes mostra pujades i baixades al ritme de les onades de la Covid-19. En altres casos, però, no és el context el que de forma directa determina la quantitat d'agressions, sinó que el més habitual és que les agressions funcionen com a "pics", que de sobte es multipliquen arran de la publicació d'una piulada concreta en la qual la persona agredida expressa una opinió política vinculada al seu activisme, per desaparèixer també de forma brusca fins a la següent piulada que desperta la *jauria*.

Aquest element grupal, l'assetjament col·lectiu en *jauria*, es perfila com una de les

Conclusions

principals característiques de les agressions en l'àmbit digital. Amb freqüència, algun compte agressor destacat apunta cap a alguna persona activista i posteriorment una massa, formada per comptes que corresponen a persones *reals* i a *bots*, se suma a l'atac. Però l'element grupal no és imprescindible i, en altres casos, les agressions es perpetren de forma individual, amb la característica que tendeix a tractar-se de comptes agressors que assetgen amb minuciositat una o diverses persones activistes. En ambdós casos, a més d'assetjar, les formes més freqüents que pren l'agressió són els insults i les desqualificacions (incloent-hi amenaces, en el primer cas, i tècniques com el *sealioning*, en el segon, de vegades amb molta intensitat), i instigacions i desqualificacions (especialment *manspleanings*, que tendeixen a presentar una intensitat menor).

La majoria dels atacs analitzats són de tipus personal; més enllà que siguin resposta a un tema polític o tinguin un rerefons polític, prenen la forma d'un atac contra la persona específica que hi ha darrere del compte i les seves característiques identitàries particulars, com ara ser dona, no blanca, trans, etc. Dit això, el fet de ser personatges públics més enllà de les xarxes és un altre element que implica rebre més agressions dins d'aquesta pauta d'adreçar-les a l'àmbit personal.

Pel que fa als perfils de comptes agressors, al llarg de la recerca se n'han identificat 5: anònims d'extrema dreta radical, bots, assetjadors, feministes trànsfobes i dones anònimes transexcloents, en què els primers són els més nombrosos i el darrer col·lectiu, el que tendeix a professar els atacs més virulents en la mostra estudiada. En tot cas, tots operen per impedir i dificultar la participació política de les persones activistes a la xarxa llançant un missatge alhora individual i col·lectiu. Individual a l'activista, perquè és qui primerament rep l'agressió, i col·lectiu perquè fa notar a altres activistes que l'espai digital els serà incòmode. En aquest punt, la recerca que presenta aquest informe mira d'avançar en la direcció del que proposa [Bonet-Martí \(2021\)](#) d'aprofundir en l'estudi de l'antifeminisme que presenten les organitzacions de la dreta radical (les quals s'han anat transformant i canviant d'escala els darrers anys amb l'aparició de Vox, entre altres qüestions), així com el que presenten altres grups, els missatges dels quals es traslladen a les xarxes.

Respecte a les estratègies de resposta per part de les persones agredides, el més habitual és no donar resposta a les agressions i evitar tota interacció, ja sigui ignorant-les, silenciant-les o bé eliminant-les. Per tant, es tracta de violències majoritàriament unilaterals per part dels comptes agressors cap a les activistes. De vegades, les activistes feministes que conformen la mostra d'aquest estudi compten amb una xarxa

Conclusions

de seguretat formada per persones amb les quals interactuen en positiu, fet que atenua l'impacte de les agressions. Això és més habitual en el cas d'usuàries anònimes o que no tenen un perfil públic més enllà de les xarxes i, per tant, la seva comunitat de seguidores és més petita. Quan s'opta per denunciar públicament les agressions, les estratègies són diverses, i van des de minimitzar les agressions fins a ridiculitzar qui agredeix.

La recerca realitzada per a aquest informe deixa patent que el problema de les violències de gènere en l'àmbit digital necessita d'atenció. Aquestes violències són habituals i afecten drets fonamentals. Ens cal conèixer més sobre el seu funcionament i estudiar-les i avançar en la comprensió de quines repercussions tenen en la salut mental en l'àmbit individual i, especialment, en col·lectius socials específics. En aquest sentit, la interseccionalitat d'elements antifeministes i racistes, transfòbics, etc. que s'han pogut detectar al llarg d'aquesta recerca deixa clara la necessitat de seguir avançant en aquesta direcció. D'altra banda, cal seguir legislant aquest àmbit per poder-ne donar resposta des dels àmbits legal i administratiu. S'han de generar eines de prevenció i protecció per fer de les xarxes un espai de debat accessible, participatiu i plaent.

6

Bibliografía citada

Aduriz, I. (2021, July 6). La oleada de protestas frente a la violencia contra personas LGTBI pone el foco en los discursos homófobos. EIDiario.es.

https://www.eldiario.es/politica/oleada-protestas-frente-violencia-personas-lgt-bi-pone-foco-discursos-homofobos_1_8109633.html

Amnistía Internacional (2018). Troll Patrol Findings.

<https://decoders.amnesty.org/projects/troll-patrol/findings>

Ananías Soto, C. A. & Vergara Sánchez, K. D. (2019). Violencia en Internet contra feministas y otras activistas chilenas. Revista Estudios Feministas, 27.

<https://doi.org/10.1590/1806-9584-2019v27n358797>

Asamblea General Naciones Unidas (2018). Informe de la Relatora Especial sobre la violencia contra la mujer, sus causas y consecuencias acerca de la violencia en línea contra las mujeres y las niñas desde la perspectiva de los derechos humanos (A/HRC/38/47). Naciones Unidas.

Awan, I., & Zempi, I. (2016). The affinity between online and offline anti-Muslim hate crime: Dynamics and impacts. Aggression and Violent Behavior, 27, 1–8.

<https://doi.org/10.1016/j.avb.2016.02.001>

Bard, C., Blais, M., & Dupuis-Déri, F. (eds.) (2019). Antiféminismes et masculinismes d'hier et d'aujourd'hui. PUF.

Barton, A., & Storm, H. (2018). Violence and Harassment against Women in the News Media: A Global Picture - IWFM. International Women's Media Foundation and London, UK: International News Safety Institute.

<https://www.iwfm.org/resources/violence-and-harassment-against-women-in-the-news-media-a-global-picture/>

Bonet-Martí, J. (2020). Análisis de las estrategias discursivas empleadas en la construcción de discurso antifeminista en redes sociales. Psicoperspectivas, 19(3), 52-63.

<https://doi.org/10.5027/psicoperspectivas-vol19-issue3-fulltext-2040>

Bonet-Martí, J. (2021). Los antifeminismos como contramovimiento: Una revisión bibliográfica de las principales perspectivas teóricas y de los debates actuales. Teknokultura. Revista de Cultura Digital y Movimientos Sociales, 18(1), 61–71.

<https://doi.org/10.5209/tekn.71303>

Bibliografia citada

Calala Fondo de Mujeres (2020). Las violencias machistas en línea hacia activistas: Datos para entender el fenómeno [Recurs electrònic]. Calala Fondo de Mujeres.

Coll-Planas, G., Rodó de Zàrate, M., & García-Romeral, G. (2021). Mirades polièdriques. Guia per a l'aplicació de la interseccionalitat en la prevenció de violències de gènere amb joves.

Cruells, E., Hache, A. & Verges, N. (2018). Ciberfeminismos 2.017..., Ritimo.
<https://www.ritimo.org/Ciberfeminismos-2-017>

Dank, M., Lachman, P., Zweig, J. M., & Yahner, J. (2014). Dating violence experiences of lesbian, gay, bisexual, and transgender youth. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(5), 846–857.
<https://doi.org/10.1007/s10964-013-9975-8>

Dietze, G., & Roth, J. (2020). Right-Wing Populism and Gender: A Preliminary Cartography of an Emergent Field of Research. In *Right-Wing Populism and Gender* (pp. 7–22). transcript Verlag.
<https://www.degruyter.com/document/doi/10.14361/9783839449806-001/html>

Driscoll, K. (2020, February 20). Targeted: Inuit women face harassment - online and off. APTN News.
<https://www.aptnnews.ca/national-news/targeted-inuit-women-face-harassment-online-and-off/>

Duncan, D. T., & Hatzenbuehler, M. L. (2014). Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Hate Crimes and Suicidality Among a Population-Based Sample of Sexual-Minority Adolescents in Boston. *American Journal of Public Health*, 104(2), 272–278.
<https://doi.org/10.2105/AJPH.2013.301424>

Dunn, S. (2020). Technology-Facilitated Gender-Based Violence: An Overview (No. 1; Supporting a Safer Internet). Centre for International Governance Innovation.
<https://www.cigionline.org/publications/technology-facilitated-gender-based-violence-overview/>

EIGE (2017a). Cyber violence against women and girls.
<https://eige.europa.eu/publications/cyber-violence-against-women-and-girls>

Bibliografía citada

EIGE (2017b). Gender Equality Index 2017: Measuring gender equality in the European Union 2005-2015 - Report.

<https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measuring-gender-equality-european-union-2005-2015-report>

Engler, V. (2017). Antifeminismo online. *Nuso*, 269, 78–88.

Ferreira, C. (2019). Vox as representative of the radical right in Spain: A study of its ideology. *Revista Española de Ciencia Política*, 73–98.

<https://doi.org/10.21308/recp.51.03>

FRA-European Union Agency for Fundamental Rights. (2014). Violence against women: An EU-wide survey. Main results report.

<https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

Freed, D., Palmer, J., Minchala, D. E., Levy, K., Ristenpart, T., & Dell, N. (2017). Digital Technologies and Intimate Partner Violence: A Qualitative Analysis with Multiple Stakeholders. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 1(CSCW), 46:1-46:22.

<https://doi.org/10.1145/3134681>

Gurumurthy, A., Vasudevan, A., Chami, N., & Mahesh, S. (2019). Getting It Right Online: Young Women's Negotiations in the Face of Cyberviolence in Karnataka (SSRN Scholarly Paper ID 3873882). Social Science Research Network.

<https://doi.org/10.2139/ssrn.3873882>

Hackworth, L. (2018). Limitations of "Just Gender": The Need for an Intersectional Reframing of Online Harassment Discourse and Research. In J. R. Vickery & T. Everbach (Eds.), *Mediating Misogyny: Gender, Technology, and Harassment* (pp. 51–70). Springer International Publishing.

https://doi.org/10.1007/978-3-319-72917-6_3

Henry, N., & Powell, A. (2018). Technology-Facilitated Sexual Violence: A Literature Review of Empirical Research. *Trauma, Violence, & Abuse*, 19(2), 195–208.

<https://doi.org/10.1177/1524838016650189>

Bibliografia citada

Igareda, N., Pascale, A., Cruells, M., & Torres, O. P. (2019). Les ciberviolències masclistes.

http://dones.gencat.cat/ca/ambits/violencia_masclista/estudis-ambit-violencies-masclistes/les-ciberviolencies-masclistes/

Inter-Parliamentary Union. (2016). Sexism, harassment and violence against women parliamentarians (Issue Briefs). Inter-Parliamentary Union.

<https://www.ipu.org/resources/publications/issue-briefs/2016-10/sexism-harassment-and-violence-against-women-parliamentarians>

Iyer, N., Nyamwire, B., & Nabulega, S. (2020). Alternate realities, alternate internets: African feminist research for a feminist internet | Association for Progressive Communications. APC and International Development Research Centre.

<https://www.apc.org/en/pubs/alternate-realities-alternate-internets-african-feminist-research-feminist-internet>

Johnson, A. (2017). The Multiple Harms of Sea Lions (Perspectives on Harmful Speech Online). Berkman Klein Center.

<https://cyber.harvard.edu/publications/2017/08/harmfulspeech>

Khoo, C., Robertson, K., & Deibert, R. (2019). Installing Fear: A Canadian Legal and Policy Analysis of Using, Developing, and Selling Smartphone Spyware and Stalkerware Applications (Citizen Lab Research Report No. 121). University of Toronto.

<https://citizenlab.ca/2019/06/installing-fear-a-canadian-legal-and-policy-analysis-of-using-developing-and-selling-smartphone-spyware-and-stalkerware-applications/>

Koc-Michalska, K., Schiffrin, A., Lopez, A., Boulianne, S., & Bimber, B. (2021). From Online Political Posting to Mansplaining: The Gender Gap and Social Media in Political Discussion. *Social Science Computer Review*, 39(2), 197–210.

<https://doi.org/10.1177/0894439319870259>

Lamoureux, D. (2019). L'antiféminisme comme conservatisme. In C. Bard, M. Blais, & F. Dupuis-Déri (Eds.), *Antiféminismes et masculinismes d'hier et d'aujourd'hui* (51–77). PUF.

Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género, BOE 313 42166 (2004).

Bibliografia citada

Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, DOGC 8303 (2008).

Llei 11/2014, de 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgèneres i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia, DOGC 6730 (2014).

Llei 17/2020, de 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, DOGC 8303.

Malki, D. (2014). #1062; The Terrible Sea Lion. Wondermark.
<http://wondermark.com/1k62/>

Marwick, A. E., & Caplan, R. (2018). Drinking male tears: Language, the manosphere, and networked harassment. *Feminist Media Studies*, 18(4), 543–559.
<https://doi.org/10.1080/14680777.2018.1450568>

Massanari, A. (2017). #Gamergate and The Fappening: How Reddit's algorithm, governance, and culture support toxic technocultures. *New Media & Society*, 19(3), 329–346.
<https://doi.org/10.1177/1461444815608807>

Meyer, D. S., & Staggenborg, S. (1996). Movements, Countermovements, and the Structure of Political Opportunity. *American Journal of Sociology*, 101(6), 1628–1660.

Núñez-Puente, S., y Fernández-Romero, D. (2018). Discurso visual posmachista en Twitter: análisis multimodal de la iconicidad de la victimización. *Revista Dígitos*, 4, 131–149.
<https://doi.org/10.7203/rd.v0i4.127>

Nyst, C. (2014). Intermediarias de internet y violencia contra las mujeres en línea. Asociación para el Progreso de las Comunicaciones.
<https://www.apc.org/es/pubs/intermediarias-de-internet-y-violencia-contra-las-mujeres-en-l%C3%ADnea>

Sánchez-Duarte, J.-M., & Fernández-Romero, D. (2017). Subactivismo feminista y repertorios de acción colectiva digitales: Prácticas ciberfeministas en Twitter. *Profesional de la Información*, 26(5), 894–902.
<https://doi.org/10.3145/epi.2017.sep.11>

Bibliografia citada

Skjerve, R., Giannoumis, G. A., & Naseem, S. (2016). An Intersectional Perspective on Web Accessibility. In P. Langdon, J. Lazar, A. Heylighen, & H. Dong (Eds.), *Designing Around People* (pp. 13–22). Springer International Publishing.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-29498-8_2

UN Women. (2020a). Brief: Online and ICT-facilitated violence against women and girls during COVID-19. Digital library: Publications. UN Women.
<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/brief-online-and-ict-facilitated-violence-against-women-and-girls-during-covid-19>

UN Women. (2020b). Issue brief: COVID-19 and ending violence against women and girls | Digital library: Publications. UN Women.
<https://www.unwomen.org/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>

Valencia Londoño, P. A., Nateras González, M. E., Bruno Solera, C., & Paz, P. S. (2021). The exacerbation of violence against women as a form of discrimination in the period of the COVID-19 pandemic. *Heliyon*, 7(3), e06491.
<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e06491>

Veletsianos, G., Houlden, S., Hodson, J., & Gosse, C. (2018). Women scholars' experiences with online harassment and abuse: Self-protection, resistance, acceptance, and self-blame. *New Media & Society*, 20(12), 4689–4708.
<https://doi.org/10.1177/1461444818781324>

Wilk, A. van der. (2018). Cyber violence and hate speech online against women. Publications Office of the European Union.
<https://data.europa.eu/doi/10.2861/738618>

Wirtz, A. L., Poteat, T. C., Malik, M., & Glass, N. (2018). Gender-Based Violence Against Transgender People in the United States: A Call for Research and Programming. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(2), 227–241.
<https://doi.org/10.1177/1524838018757749>

7

Annexos

Annex A Perfils de Twitter analitzats

Entitats

Associació de dones treballadores de la llar i de les cures, defensores dels drets LGTBI
Associació d'acció feminista i defensa de les dones, lesbianes i trans
Entitat de defensa de les persones romanís
Col·lectiu de persones asiàtic descendents
Comunitat de dones afrodescendents

Periodistes

Periodista compromesa amb els drets de les persones trans
Periodista i escriptora que va fer una xerrada feminista a la televisió
Periodista decolonial i investigadora
Periodista independent

Expertes

Professora universitària
Investigadora, consultora i formadora en gènere
Escriptora compromesa amb els drets de les persones trans
Investigadora acadèmica
Advocada
Experta i activista drets de les persones migrades
Youtuber, experta en diversitat cultural i religiosa
Professor universitari, home trans
Escriptora romaní
Experta drets persones trans
Presidenta entitat de dones romanies
Escriptora, conferenciant i formadora en diversitat cultural i religiosa

Polítics

Membre del Ministeri d'Igualtat
Diputada al Parlament de Catalunya, experta en antiracisme
Candidata al Parlament de Catalunya, experta antigitanisme
Politòloga de l'Observatori per la Igualtat de Gènere
Diputada al Parlament de Catalunya, experta en decolonialitat.
Regidora feminismes i LGTB
Directora del Departament d'Igualtat i Feminismes
Diputada al Parlament de Catalunya

Annexos

Consellera de l'Ajuntament de Barcelona
Ministra del Govern espanyol

Ciberfeministes

Ciberactivista per la defensa de les dones a la ciència
Ciberactivistes que proporcionen eines feministes pel control de les noves tecnologies

Anònimes

Antropòloga i consultora en gènere
Sociòloga especialista en gènere i drets humans
Polítologa, especialitzada en la defensa dels Drets Humans
Educadora social especialista en intervenció de violències masclistes
Militant antiracista i experta en maternitat
Acadèmica feminista decolonial
Filòloga i poeta
Tècnica de l'Ajuntament de Barcelona
Sociòloga
Castellera
Esriptora d'origen asiàtic

Altres

Poeta
Psicòloga
Advocada, especialitzada defensa dels Drets Humans
Sociòloga
Humorista i còmica
Influencer

Annexos

Annex B Fitxa d'anàlisi Twitter i llibre de codis

@nomagredida				
Temàtica	Subtema	Data	Respostes	RT' s + comment
Covid				
Feminisme				
Transfeminisme				
Orientació Sexual				
Política				
Racisme				
Cànons estètics				
Altres			0	0
Totals			0	0

Llibre de codis 1. Dades agredida

Activista atacada

Usuari de Twitter de la persona agredida

Nom

Nom (o pseudònim) de la persona agredida

Categoria

Codi	Definició
Ciberactivista	Persona que emprà l'espai cibernètic (concretament Twitter) per difondre contingut feminista i "disminuir las desigualdades de género mediante nuevas formas de activismo político e interacción horizontal" (Sánchez-Duarte i Fernández-Romero, 2017:896)
Persona política	Persona que es dedica activament a la política
Persona experta	Persona experta reconeguda en algun àmbit (acadèmiques, juristes...)
Influencer	Persona admirada dins la xarxa social que influeix en processos de compra (Santamaría i Meana, 2017) o sentiments, emocions i posicions ideològiques de la resta d'usuaris (Fernández Gómez, Hernández Santaolalla i Sanz Marcos, 2018)
Periodista	Persona que es dedica al periodisme
Activista	Persona activista fora de Xarxes
Usuària anònima	Persona no reconeguda (sense identitat) dins la xarxa social
Entitat	Compte d'una entitat o associació

Annexos

Localització

Codi	Definició
Comunitat autònoma	Nom de la comunitat autònoma
No determinat	Impossible determinar-ne la localització

Col·lectiu

Codi	Definició	Subcodi	Definició
S	La usuària forma part d'algun col·lectiu	Migrant	La usuària forma part del col·lectiu migrant
		LGTB+	La usuària forma part del col·lectiu LGTB+
		Diversitat funcional	La usuària forma part de persones amb diversitat funcional
		Altres	Altres col·lectius no contemplats
N	La usuària no forma part de cap col·lectiu		

Seguidors/es

Nombre de seguidors/es que la usuària té a la xarxa social (amb data de recopilació de la informació)

2. Dades agressor

Usuari

Usuari de Twitter de l'agressor

Nom

Nom (o pseudònim) de l'agressor

Imatge de perfil

Còpia de la imatge de perfil per realitzar una anàlisi iconogràfica (si s'escau)

3. Interseccionalitat

Present

Codi	Definició
S	Es detecten interseccionalitats d'opressions al tuit
N	No es detecten interseccionalitats d'opressions al tuit

Annexos

Eixos de desigualtat

Codi	Definició	Subcodi
Gènere	L'agressor ataca la diversitat de gènere des d'una perspectiva heteronormativa	Identitat de gènere
		Expressió de gènere
		Orientació sexual
		Pràctiques sexuals
Origen	L'agressor ataca l'origen de l'agredida des d'una perspectiva racista (papers)	Raça o ètnia
		Nacionalitat
		Color de pell
Diversitat cultural	L'agressor ataca la diversitat cultural de l'agredida des d'una perspectiva occidentalista	Llengua
		Cultura
		Religió
Classe	L'agressor menysté la classe socioeconòmica a la qual pertany l'agredida	
Edat	L'agressor menysté l'edat de l'agredida i/o l'ataca amb més virulència per aquest motiu	
Físic	L'agressor ataca l'agredida per la seva imatge física	
Diversitat funcional	L'agressor ataca l'agredida per les seves capacitats físiques	
Altres	Altres intervencions no contemplades	

4. Tipologia agressió

Activador d'atac

Codi	Definició
Iniciativa pròpia	L'agressor inicia l'atac per voluntat pròpia i sense que hi hagi hagut cap contacte directe previ i/o vinculació amb l'agredida (exemple: insult a Irene Montero per ser la parella de Pablo Iglesias quan ella fa una intervenció al Congrés)
Resposta	L'agressor ataca com a resposta per algun tuit o comentari que hagi realitzat l'agredida (exemple: insult a Irene Montero durant la intervenció al programa "Ana Rosa" pel cas Rocío Carrasco)
Acció col·lectiva	L'agressió forma part d'una crida que un usuari va realitzar i/o era part d'una campanya de desprestigi
Altres	Altres activadors no contemplats

Annexos

Connexió

Codi	Definició
Conegut	L'agressor coneix l'agredida de manera física o virtual
Desconegut	L'agressor no coneix personalment l'agredida

Forma de violència

Codi	Definició	Subcodi	Definició
Sexual	Violència d'àmbit sexual	Assetjament sexual	Enviament de missatges i imatges sexuals sense consentiment
		Incitació a l'agressió sexual	Demandar a altres usuaris que agredeixin sexualment l'agredida
		Amenaces sexuals	Amençar amb publicar contingut sexual de l'agredida
		Difusió sexual	Publicar contingut sexual de l'agredida sense consentiment
		Grooming	Establir contacte (habitualment amb infants i joves) per aconseguir missatges i/o imatges sexuals
Física	Violència que vol provocar un dany físic a l'agredida	Vigilància de moviments	Seguiment i vigilància de moviments de manera presencial (Igareda et al., 2019)
		Amenaces físiques i de mort	
Psicològica	Violència que cerca generar un impacte psicològic en l'agredida	Intimidació	Enviar molts missatges reclamant l'atenció de l'agredida
		Assetjament (stalking)	Obtenció d'informació privada de l'agredida i/o amb el seu entorn
		Publicació d'informació personal	
		Insults i expressions discriminatòries pel fet de ser dona	Enviar contingut ofensiu en format virtual o d'imatge
		Gaslighting	
		Manspleaning (menysteniment)	
		Sealioning	
		Desprestigi	
Pròpia del mitjà	Violència que pren forma específica i exclusiva dels àmbits digitals	Hackeig del compte de la usuària	"Accés als comptes sense consentiment, manipulació de dades privades, com ara comptes, perfils i contrasenyes" (Igareda et al., 2019)
		Censura	

Annexos

5. Resposta

Hi havia estratègies de resistència?

Codi	Definició	Subcodi	Definició
S	Existien estratègies de resistència (protecció per evitar l'atac)	Reducció	Reducció de l'empremta digital, no publicar imatges pròpies o de persones properes, no indicar el lloc de residència...
		Camuflatge	Crear diversos perfils falsos amb noms similars, ocultar la identitat
N	No existien estratègies de resistència (protecció per evitar l'atac)		

Hi havia estratègies de resposta?

Codi	Definició	Subcodi	Definició
S	Va existir una resposta davant l'atac	Autocura	Buscar espais i grups on poder comunicar sentiments, tancar Twitter o "posar el candau"
		Perfilar l'agressor	Cercar altres usuàries que hagin patit experiències similars, marcar qui és l'agressor...
		Reportar	Denunciar l'agressor a la plataforma
		Denunciar	Denunciar l'agressió judicialment
		Contracampanyes	Relatar en primera persona el que ha succeït per evitar que l'agressor sigui el protagonista del relat
N	No va existir cap resposta davant l'atac		

Resposta d'altres usuaris/àries?

Codi	Definició	Subcodi	Definició
Color verd	Resposta positiva, a favor de l'agredida i contra l'agressor	Interacció	Donar "like" o retuitar algun tuit (de l'agredida o d'alguna altra persona) on es contraataqui l'agressor
		Resposta	Contestar l'agredida donant-li suport o contestar l'agressor
Color vermell	Resposta negativa, contra l'agredida i a favor de l'agressor, o proporcionar-li encara més arguments	Interacció	Donar "like" o retuitar el tuit de l'agressor o d'alguna altra persona al mateix fil
		Resposta	Contestar el tuit mostrant el seu suport o ampliant el marc de l'agressió

Annexos

Annex C Persones entrevistades

Jordi Bonet-Martí. Professor a la Facultat de Sociologia de la Universitat de Barcelona. Expert en polítiques públiques, moviments socials i estudis feministes. Ha publicat diversos articles sobre antifeminisme a les xarxes.

Ramia Chaoui. Autora del canal de YouTube [Ramiaschannel, cuando dos mundos se funden en un mismo canal](#). Activista pels drets de les dones musulmanes.

Diego Marchante. Genderhacker a les xarxes. Activista transfeminista i artista audiovisual. Docent a la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona i a la Universitat Internacional de Barcelona.

Leila Mohammadi. Ha estat professora de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) i de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) de Barcelona en l'àmbit de la comunicació i treballa en projectes sobre multiculturalitat.

Carla Vall. Advocada penalista i criminòloga, experta en drets humans i en l'abordatge i la prevenció de violències masclistes

Diagnòstic sobre les violències
de gènere contra activistes
feministes en l'àmbit digital